HAAGA-HELIA
ammattikorkeakoulu

IAS 17 -standardin muutoksen vaikutus yrityksen tunnuslukuihin

Mervi Kolehmainen

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma
2014

HAAGA-HELIA
ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

2014

Liiketalouden koulutusohjelma

Tekijä Mervi Kolehmainen	**Aloitusvuosi** 2012
Opinnäytetyön nimi IAS 17 -standardin muutoksen vaikutus yrityksen tunnuslukuihin	**Sivu- ja liitesivumäärä** 46 + 6
Ohjaaja Tarja Aho	

Tämä opinnäytetyö käsittelee International Financial Reporting Standardin (IFRS) mukaista tilinpäätöskäytäntöä ja tarkemmin IAS 17 -standardia. IAS 17 -standardissa määritellään, miten konsernitilinpäätöksessä tulee käsitellä vuokra- ja leasingsopimukset. Kyseistä standardia ollaan parasta aikaa muuttamassa International Accounting Standards Boardin (IASB) johdolla. Nykyisessä muodossa standardia pidetään epätarkkana ja tulkinnanvaraisena. Standardin epätarkkuus antaa yrityksille mahdollisuuden olla näyttämättä taseessaan omaisuuseriä, jotka niiden perimmäisen luonteensa puolesta kuuluisivat IFRS-tilinpäätösnormiston hengen mukaan esittää taseessa. Muutosesitys on aiheuttanut paljon keskustelua ja jakanut mielipiteitä. Tällä hetkellä ei ole tietoa siitä, milloin uusi standardi vahvistetaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten IAS 17-standardimuutos vaikuttaa yrityksen tilinpäätöksestä laskettaviin tunnuslukuihin. Tarkasteltaviksi valittiin yrityksen kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen liittyvät tunnusluvut: ROI, ROA, omavaraisuusaste ja nettovelkaantumisaste. Standardin muutosta selvitettiin esimerkkiyritysten kautta. Tunnusluvut laskettiin Nokia Oyj:n ja Finnair Oyj:n tilinpäätöksistä uuden standardiehdotuksen mukaisesti ja vertailtiin niitä vahvistetun tilinpäätöksen toteutuneisiin tunnuslukuihin. Opinnäytetyö toteutettiin alkuvuodesta 2014, mistä johtuen työssä käytettyjen yritysten tilinpäätöstiedot ovat vuodelta 2012, koska tuolloin vuoden 2013 tilinpäätökset eivät olleet vielä valmistuneet.

Tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen. Viitekehyksen rakentamisessa hyödynnettiin monipuolisesti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, artikkeleita sekä internet -lähteitä ja pyrittiin kokoamaan niistä eheä ja selkeä kokonaisuus.

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että standardimuutoksella tulee olemaan merkitystä yrityksen tilinpäätöksestä laskettaviin tunnuslukuihin. Kuinka merkityksellinen muutos on, riippuu yrityksen toimialasta ja käyttöomaisuusrakenteesta. Tutkimukseen perustuen voidaan myös todeta, että standardinmuutos tuo lisäinformaatiota sijoittajille ja antaa selkeämmin kuvan yrityksen todellisista vastuista ja velvoitteista, olivatpa yrityksen käytössä olevat omaisuuserät itse omistettuja tai vuokrattuja.

Asiasanat
IAS 17-standardi, rahoitusleasing- ja vuokrasopimus, tunnusluvut, IFRS-tilinpäätös

HAAGA-HELIA
University of Applied Sciences

Abstract

2014

Degree programme in Business Administration

Author Mervi Kolehmainen	**Group or year of entry** 2012
The title of thesis With IAS 17 effect of change in the company's key figures	**Number of pages and appendices** 46 + 6
Supervisor Tarja Aho	

This Bachelor's thesis deals with the International Financial Reporting Standard (IFRS) in accordance with Financial Reporting Standards and focuses more detail in IAS 17 standard. IAS 17 -standard specifies how the consolidated financial statements should be treated with the rental and lease agreements. This standard is currently under amendment by the International Accounting Standards Board (IASB) in the chair. In the current form of standard is imprecise and open to interpretation, because standard allows, that companies do not show all the assets which should be shown in the balance sheet in the spirit of IFRS accounting methods. The proposed amendment has caused a lot of debate and has divided opinions. There is currently no information on when the new standard will be implemented.

Aim of this study was to determine how the IAS 17 standard change will affect the company's financial statements of the key figures. Selected key figures were the company's profitability and solvency indicators: ROI, ROA, equity ratio and gearing. Indicators were calculated Nokia Plc's and Finnair Plc's financial statements in accordance with the new draft standard and compared them to the financial statements of actual figures for year 2012. Study was carried out in early 2014, so company's financial statements for the year 2013 cannot be used yet.

The study was based on qualitative method. Frame of reference were used in the construction of a wide range of literature, articles and Internet sources on this topic and tried to compile solid and distinct entity.

Results of the study showed that the amendment will be relevant to the financial statements of the company's key figures calculated. How significant is the change depends on the industry and capital structure. Based on research can also be concluded that the amendment to the standard will provide additional information to investors and to give a clearer picture of the company's actual liabilities and obligations, whether the company's use of assets held for self- owned or leased.

Key words
IFRS standard, IAS 17, lease and rental agreements, ratios of financial statements

Sisällys

1 Johdanto 1

1.1 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset 2

1.2 Tutkimusote ja aineiston keruu 2

1.3 Tutkimuksen rakenne 3

2 IFRS-tilinpäätöskäytäntö 4

2.1 IFRS-tilinpäätöskäytännön taustaa 5

2.2 IFRS Säätiö ja standardien kehittämisprosessi 6

2.3 IFRS-tilinpäätöskäytännön keskeiset laatimisperiaatteet 8

2.4 IFRS:n merkittävimmät erot suomalaiseen tilinpäätöskäytäntöön 9

2.5 Nykyinen IAS 17 -standardi 13

2.5.1 Vuokrasopimukset vuokralle ottajan tilinpäätöksessä 15

2.5.2 Vuokrasopimukset vuokralle antajan tilinpäätöksessä 17

2.6 IAS 17 -standardin muutosehdotus 18

3 Yrityksen kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnusluvut 23

3.1 Vertailussa käytettävät tunnusluvut 24

3.2 Kannattavuuden mittaaminen 25

3.3 Vakavaraisuuden mittaaminen 28

4 Standardimuutoksen vaikutukset yrityksen tunnuslukuihin 31

4.1 Standardimuutosta koskevien vuokrasopimusten kirjaaminen 31

4.2 Esimerkki: Finnair Oyj 36

4.3 Esimerkki: Nokia Oyj 39

4.4 Johtopäätökset standardimuutoksen vaikutuksesta yrityksen tunnuslukuihin 41

5 Pohdinta 43

5.1 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti 44

5.2 Oman oppimisen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset 45

Lähteet 47

Liitteet 55

Liite 1. Lyhenneluettelo 55

Liite 2. Keskimääräinen elinkustannusindeksin nousu vuosina 1994–2013 56

Liite 3. A-mallin mukainen kulukirjaus 57

Liite 4. B-mallin mukainen kulukirjaus 58

Liite 5. Finnair Oyj:n tunnuslukujen laskenta 59
Liite 6. Nokia Oyj:n tunnuslukujen laskenta 60

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä selvitetään, miten IAS 17 -standardin uudistus tulisi vaikuttamaan yrityksen tilinpäätöksestä laskettaviin tunnuslukuihin. IAS 17 -standardissa käsitellään vuokrasopimuksia ja määrätään, kuinka ne tulee esittää konsernintilinpäätöksessä. IAS 17 -standardi on yksi osa kansainvälistä IFRS-tilinpäätösnormistoa. Suomalaisille pörssiyhtiöille IFRS-tilinpäätöskäytännön soveltaminen tilinpäätöksissä tuli pakolliseksi vuoden 2005 alusta alkaen EU komission säädöksestä johtuen.

IAS 17 -standardi on aiheuttanut laajalti keskustelua ja saanut arvostelua osakseen jo vuosia. Eräs syy kritiikkiin on syntynyt nykyisen standardin määritelmän epätarkkuudesta. IAS 17 -standardi luokittelee vuokrasopimukset kahteen eri tyyppiin: rahoitusleasingsopimuksiin, jotka tulee merkitä taseeseen ja muihin vuokrasopimuksiin, joita ei merkitä taseeseen, vaan ne voidaan ilmoittaa esimerkiksi liitetiedoissa. Nykyisessä IAS 17 -standardissa ei määritetä riittävällä tarkkuudella, kuinka tuo jaottelu tulee tehdä ja siksi se antaa liikkumavaraa ja tulkinnanvaraisuutta yrityksille. Edellä mainittu tulkinnanvaraisuus mahdollistaa sen, että yritykset voivat jopa osoittaa tilinpäätöksissään parempia tunnuslukuja kuin mitä ne todellisuudessa olisivat. (Anttila ym. 2010, 393.)

Tarve standardin uudistukselle on olemassa. IAS 17 -standardin muutos lähti liikkeelle jo vuonna 2006. Standardimuutosta tehdään yhteistyössä IFRS Foundationin organisoimana kansainvälisten ja kansallisten tahojen kanssa. Ensimmäinen standardiluonnos vuokrasopimusten käsittelystä annettiin julkisuuteen vuonna 2010 ja sitä on sittemmin tarkennettu keväällä 2013. Prosessi on edelleen kesken, eikä tällä hetkellä ole tarkkaa arviota siitä, milloin uudistus toteutuu. Uudistus tulee koskettamaan lukuisia pörssiyrityksiä. Uudistuksen oletetaan vaikuttavan niin vuokralle ottajien kuin vuokralle antajien tilinpäätöksestä laskettaviin taloudellisiin tunnuslukuihin. Standardiuudistuksella on epäilty olevan myös syvät vaikutukset liiketoiminnan perustaan, sillä kun vuokralle ottaja joutuu merkitsemään vuokratun erän taseeseensa, se voi vähentää vuokraamisen houkuttelevuutta. (Halonen 2012, 37.) Se, että standardia ollaan parasta aikaa muuttamassa, tekee aiheesta ajankohtaisen ja myös tarpeen sekä mielenkiinnon tutkia asiaa syvemmin.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää IAS 17 -standardin muutoksen mahdollisesti aiheuttamat vaikutukset yrityksen tilinpäätösinformaatioon. Muutoksen vaikutusta tarkastellaan yrityksen tunnuslukujen kautta, sillä ne ilmaisevat riittävällä tasolla, ymmärrettävästi ja selkeästi yhtiön taloudellista asemaa ja toiseksi niiden avulla voidaan tehdä vertailua vanhan IAS 17 -standardin ja uudistuksen välillä. Koska IFRS-tilinpäätöskäytännössä painotetaan taseen merkitystä ja IAS 17 -standardin muutos vaikuttaa enemmän taseen eriin kuin tulokseen, on tarkasteltaviksi tunnusluvuiksi valittu yrityksen kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja.

Tutkimusongelma on:

– Miten IAS 17 -standardin muutos vaikuttaa yrityksen tunnuslukuihin?

Tutkimusongelman ratkaisussa selvitetään mahdollisen standardinmuutoksen aiheuttamaa muutosta yrityksen tilinpäätösinformaatiossa ja sen tunnusluvuissa. Asia selvitetään laskelmin teoriaan pohjautuen ja soveltaen kahteen valittuun pörssiyhtiöön. Pyrkimyksenä on, että laskelmien perusteella voidaan tehdä luotettavasti johtopäätöksiä muutoksen vaikutuksista. Valituille yrityksille lasketaan vuoden 2012 tilinpäätöksestä uudet tunnusluvut ikään kuin standardimuutos olisi ollut voimassa jo kyseistä tilinpäätöstä tehtäessä ja verrataan saatuja lukuja toteutuneisiin vuoden 2012 lukuihin. Laskenta tehdään vuoden 2012 tilinpäätösten pohjalta, koska virallisia tilinpäätöstietoja ei valituilta yrityksiltä ole tätä opinnäytetyötä tehtäessä vielä valmistunut.

1.2 Tutkimusote ja aineiston keruu

Tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen. Tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää IAS 17 -standardin muutoksen vaikutukset yrityksen tilinpäätösinformaatioon. Viitekehyksen rakentamisessa on hyödynnetty monipuolisesti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, artikkeleita sekä internet -lähteitä ja pyritty kokoamaan niistä eheä, selkeä ja luotettava kokonaisuus. Empiriassa on sovellettu puhtaasti teoriapohjaa ja havainnollistettu teorian toteutuminen laskelmin.

Opinnäytetyössä esiintyvät olennaisimmat käsitteet on määritelty niiden asiayhteydessä luettavuuden takia. Lisäksi opinnäytetyön liitteeksi (liite 1) on laadittu lyhennysluettelo.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tämän opinnäytetyö rakentuu kolmesta osasta. Ensimmäinen osa muodostaa tutkimuksen viitekehyksen. Viitekehyksessä käsitellään aihetta teoriatasolla siinä laajuudessa, mitä tutkimusongelman ratkaisemiseksi ja ymmärtämiseksi katsotaan tarvittavan. Viitekehys rakentuu suppilomaisesti tutkimusongelmaan liittyvästä laajemmasta kokonaisuudesta kaventuen yksityiskohtaisempaan tietoon tutkimusongelman ratkaisemiseksi ymmärrettävästi ja yksiselitteisesti. Opinnäytetyön toinen osa (pääluku neljä) muodostuu empiriasta, missä teoriaan perustuen ja sitä analysoimalla ratkaistaan pääongelma matemaattisin laskelmin. Kolmannessa osassa (pääluku viisi) on loppupäätelmät sekä pohdinta tutkimuksen luotettavuudesta ja omasta oppimisesta.

Opinnäytetyön ensimmäisen osan luvussa kaksi on avattu IFRS -tilinpäätöskäytäntöä yleisesti, sen historiaa ja sen ympärille luotua organisaatiota ja periaatteita sekä lisäksi on avattu standardin muutosprosessi. Pääluvun kaksi lopussa on esitelty IAS 17 -standardi siinä muodossa, joka sillä on tällä hetkellä sekä standardin muutosehdotus pääkohdin. Työn ensimmäisen osan kolmannessa luvussa on avattu tarkemmin tilinpäätöksen taloudelliset tunnusluvut, joita hyödyntäen selvitetään standardimuutoksen mahdollisia vaikutuksia yhtiön tunnuslukuihin.

2 IFRS-tilinpäätöskäytäntö

Tämän pääluvun alussa (alaluvuissa 2.1–2.2) selvitetään yleisesti IFRS-tilinpäätöskäytäntöä, sen syntyhistoriaa, soveltamisalaa ja merkitystä. IFRS -tilinpäätöskäytännön yleistä olemusta on syytä tarkastella, ainakin pintapuolisesti, jotta ymmärtää, mihin suurempaan kokonaisuuteen tämän opinnäytetyön tutkimusongelman kohteena oleva yksittäinen standardi liittyy ja mikä sen merkitys on laajemmassa kokonaiskuvassa. Tämän pääluvun loppupuolella (alaluvussa 2.3–2.4) esitellään lyhyesti IFRS-tilinpäätöskäytännön perusperiaatteet, ja sen merkittävimmät erot suomalaiseen tilinpäätösnormistoon. Alaluvussa 2.5 esitellään nykyinen IAS 17 -standardi ja alaluvussa 2.6 standardin muutosehdotus.

IFRS:n juuret juontavat jo 1970-luvulle, jolloin on aloitettu kehittämään IAS-standardeja. International Accounting Standards Committee (IASC) on perustettu kesäkuussa 1973. Sen perustajina olivat laskentatoimen ammattilaiset ympäri maailmaa. 2000-luvun alussa IASC:n hallintoa ryhdyttiin uudistamaan ja siirryttiin käyttämään lyhennettä IASB (The International Accounting Standards Board) aikaisemman IASC:n sijaan. Samalla haluttiin muuttaa standardien nimi IAS:sta IFRS:ksi. Perusteluna oli se että IFRS nimenä kuvaa laajemmin taloudellista tilinpäätösinformaatiota. IAS -standardit kehitettiin aikavälillä 1973–2001 ja IFRS-standardit vuoden 2001 jälkeen. IAS-standardeja on tehty kaiken kaikkiaan 41 (IAS1–IAS41). Tosin viime vuosien aikana on osa IAS-standardeista kumottu tai tilalle on tullut uudistettu IFRS-standardi, niin, että IAS-standardeja on tällä hetkellä käytössä enää 29 kappaletta (1.1.2013 alkaville tilikausille noudatettavaksi) ja IFRS-standardeja on 13. (Aromäki ym. 2004, 12; IFRS-standardit 2013, 17–18; Räty & Virkkunen 2004, 21–23.)

Kesäkuussa 2002 Euroopan Unionissa (EU) hyväksyttiin IAS-asetus, joka edellytti, että kaikkien pörssissä noteerattujen eurooppalaisten konserniyritysten tuli laatia tilinpäätös viimeistään 1.1.2005 alkavilta tilikausilta IFRS-standardien mukaan. Miltei 7000 yritystä 25 eri Euroopan maasta siirtyi kansallisesta tilinpäätösmallistaan IFRS-standardin mukaiseen tilinpäätöskäytäntöön. IAS-asetus tukee EU:n tavoitteita luoda menestykselliset eurooppalaiset pääomamarkkinat. Vuoden 2001 jälkeen lähes 120 maata on tullut lähemmäs IFRS-tilinpäätöskäytäntöä omista kansallisista tilinpäätöskäytännöistään.

(IFRS Foundation 2013, 2, 6; Aromäki ym. 2004, 11; Haaramo ym. 2013; Tomperi 2011, 221.)

2.1 IFRS-tilinpäätöskäytännön taustaa

Globalisoituvassa maailmassa yhteisille periaatteille ja normistoille on tilaus ja tarve, sillä jokaisessa maassa on yrityksiä, joilla on toimintaa ulkomailla tai ovat suunnittelemassa sitä tai maassa toimii yritys, joka on osa kansainvälistä konsernia. Suuret pörssiyritykset toimialasta riippumatta ovat monikansallisia ja kehitys jatkunee samana vielä pitkälle tulevaisuuteen.

Toisen näkökulman ja tarpeen yhtenäiselle raportointitavalle antavat sijoittajat ja rahoituslaitokset (pankit, vakuutusyhtiöt). Samalla tavoin kun yritykset laajentavat toimintaansa, myös sijoittajat ja rahoituslaitokset hakevat sijoitusmahdollisuuksia ulkomailta. Nimenomaan sijoittajien ja rahoittajien tietämys yrityksistä, joihin he sijoittavat pääomia tai rahoittavat sen toimintaa, pohjautuu lähes ainoastaan yritysten taloudellisten raporttien varaan. Tilinpäätöskäytäntöjen yhdenmukaistamiseen eli harmonisointiin on tarve, koska pääomat liikkuvat yhä vapaammin yli rajojen ja yhdenmukaisia ja vertailukelpoisia tilinpäätöstietoja kansainvälisistä yrityksistä tarvitsevat monet tahot rahoittajien lisäksi. Kuviossa 1 on kuvattu sitä vuorovaikutusta yrityksen eri sidosryhmien kanssa, mikä luo tarpeen harmonisointiin. (Aromäki ym. 2004, 11; Räty ja Virkkunen 2002, 19; Haaramo, Palmuaro & Peill 2013.)

Kuvio 1. Mistä syntyy tarve tilinpäätös raportoinnin harmonisointiin (Haaramo yms.)

Hyvin todennäköisesti pidemmällä aikavälillä IFRS-raportointimalli yleistyy käytettäväksi myös muihin kuin pörssinoteerattuihin yrityksiin. (Aromäki ym. 2004, 11; Tomperi 2011, 221.)

Kuviossa 2 on havainnollistettu julkisesti noteerattujen yritysten määrä maailmassa maantieteellisesti jaettuna: Amerikka, Eurooppa–Afrikka–Lähi-itä ja Aasia–Tyynenmeren -alue. Siinä yritysten määrä on jaettu kotimaisiin yrityksiin ja ulkomaalaisiin yrityksiin. Yrityksen kotimaaksi katsotaan se maa, missä yritys on rekisteröity ja missä sen osaketta vaihdetaan. Yritys katsotaan ulkomaiseksi kun se on rekisteröity kyseiseen maahan, vaikka sillä käydään kauppaa eri maassa. Kukin maa, lukuun ottamatta EU:ssa toimivia julkisia konserneja, voi kansallisesti päättää, missä laajuudessa omissa yritysmuodoissaan IFRS-mallia toteutetaan. (World Federation of Exchanges 2013; World Federation of Exchanges 2013a.)

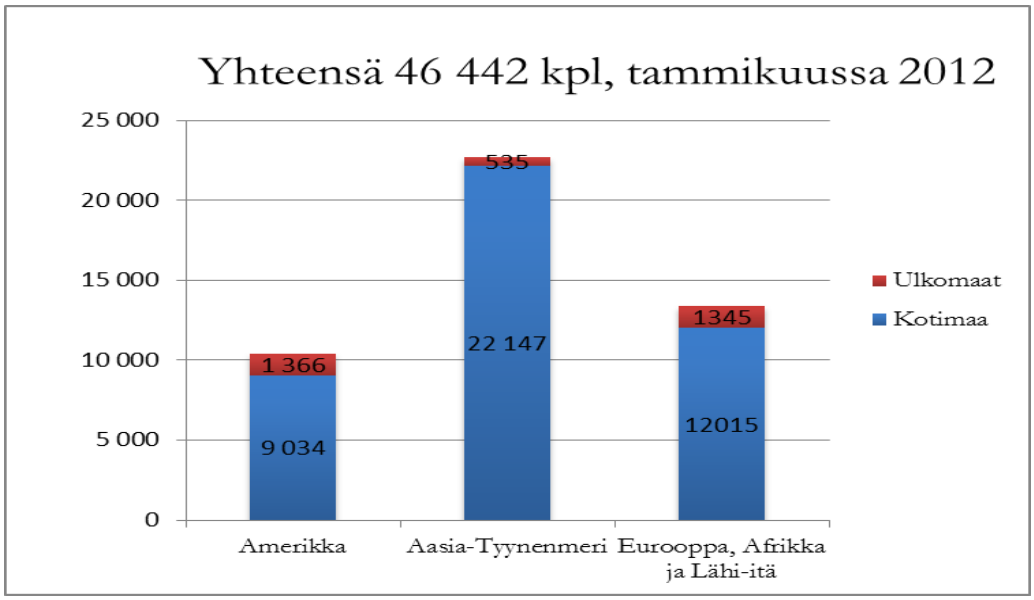

Kuvio 2. Listatut yhtiöt maailmassa maantieteellisesti jaettuna (mukaillen World Federation of Exchanges 2013)

2.2 IFRS Säätiö ja standardien kehittämisprosessi

IFRS-säätiö (IFRS Foundation) perustettiin 1.4.2001, kun IASB ja FASB päättivät yhdistää voimansa ja ryhtyä järjestelmälliseen toimintaan kansainvälisen kirjanpitonormis-

ton rakentamiseksi ja yhdentämiseksi. Säätiön toimia johtaa IASB. (IFRS Foundation 2013, 2; Tomperi 2011, 220.)

IFRS-säätiön tavoitteena on kehittää yhtenäisiä, korkealaatuisia, ymmärrettäviä, täytäntöönpanokelpoisia ja maailmanlaajuisesti hyväksyttäviä taloudellisen raportoinnin standardeja, jotka perustuvat selkeisiin periaatteisiin (IFRS Foundation 2013, 2). IFRS normiston kehittämistarve on lähtenyt liikkeelle siitä, että monikansallisten pörssinoteerattujen yritysten tilinpäätökset olisivat sijoittajien näkökulmasta mahdollisimman vertailukelpoiset ja läpinäkyvät, ja että tilinpäätösinformaatiossa annettaisiin sijoittajille kaikki se tieto, joihin perustuen he ovat valmiita sijoittamaan riskipääomaa yrityksiin (Tomperi 2011, 221).

IASB kehittää standardeja jatkuvasti aina tarpeen mukaan. Uuden tai uusittavan standardin prosessin eteneminen on esitetty kuviossa 3. Prosessikuvauksen esittäminen tässä opinnäytetyössä katsotaan tarpeelliseksi, sillä tämän tutkimuksen kohteena oleva standardi on parasta aikaa muutosprosessin alla. Prosessin ensimmäinen vaihe on tutkimusohjelman käynnistäminen, minkä laukaisee jonkin standardin muutosehdotus. Muutosehdotus voi tulla IASB:n omalta henkilökunnalta tai muilta asianosaisilta, jotka ovat havainneet puutteita standardissa. IASB arvioi kokouksessaan ehdotuksen lähinnä sijoittajien saaman hyödyn näkökulmasta. Toisin sanoen he pohtivat ehdotusta siltä pohjalta, että onko ehdotus ylipäätään tarpeellinen vai onko jo olemassa oheistusta asiaan ja toiseksi voiko muutosehdotuksella olla merkitystä tiedon käyttäjälle eli ISAB:n näkökulmasta sijoittajille. Arvioinnin jälkeen, mikäli muutos todetaan tarpeelliseksi, IASB perustaa työryhmän ehdotuksen ympärille. ISAB:n valitsema työryhmä laatii luonnoksen uudeksi standardiksi, mikä julkaistaan ISAB:n sivustolla avoimen ja julkisen keskustelun alle. Julkisen keskustelun tarkoituksena on selvittää luonnoksessa olevat heikkoudet ja viat. Keskustelua käydään ja luonnosta korjataan kunnes IASB on tyytyväinen ja valmis julkaisemaan uuden tai uudistetun IFRS-standardin. Prosessin kolmannessa ja viimeisessä vaiheessa arvioidaan täytäntöönpanon toteutuminen, mihin perustuen IASB voi harkita uudelleen standardin tarkastelua. (IFRS Foundation 2013, 3; IFRS Foundation 2013a.)

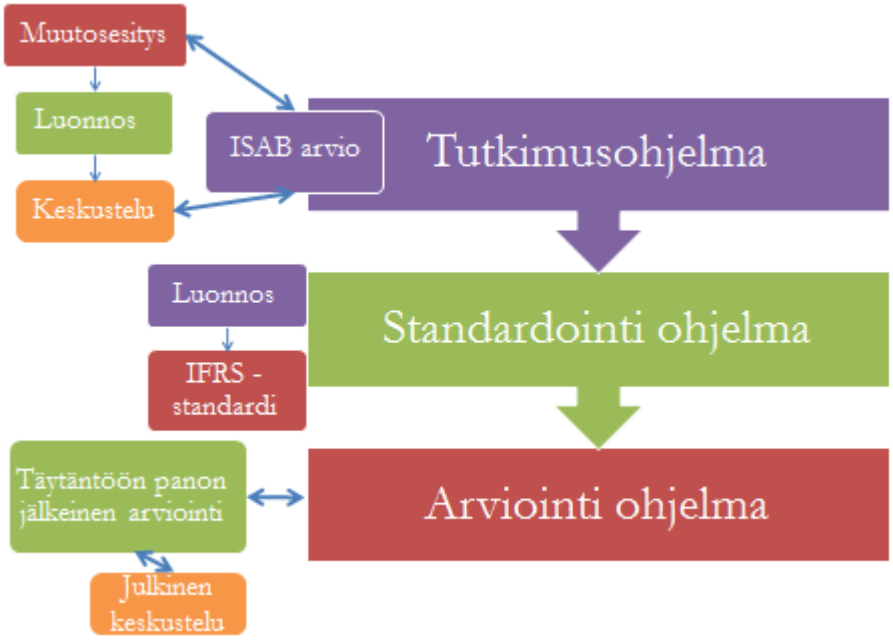

Kuvio 3. Standardin kehittämisprosessi (IFRS Foundation 2013, 3)

Opinnäytetyössä tarkasteltava standardinmuutos on tällä hetkellä edennyt keskusteluvaiheeseen. IAS 17 -standardin käsittely on kestänyt poikkeuksellisen pitkään. Ensimmäinen luonnosehdotus on annettu jo vuonna 2010. Kommentteja viimeisimpään toukokuussa 2013 annettuun luonnosehdotukseen on annettu määräpäivään 20.1.2014 mennessä yhteensä 641. (IFRS Foundation 2013b; Financial Accounting Standards Board. 2013; FASB 2013.) IAS 17 -standardimuutos esitellään alaluvussa 2.6.

2.3 IFRS-tilinpäätöskäytännön keskeiset laatimisperiaatteet

Tässä alaluvussa on lyhyesti kerrottu IFRS -tilinpäätöksen laatimisen lähtökohdat, koska ne helpottavat ymmärtämistä siitä, miksi IAS 17 -standardin muutos ylipäätään katsotaan tarpeelliseksi.

IFRS-tilinpäätöksen laatimisen ja esittämisen perusteiden viitekehys ja yleiset perusteet julkaistiin vuonna 1989 ja ne on hyväksytty IASB:n toimesta huhtikuussa 2001. IASB on uudistamassa vuonna 1989 tehtyä viitekehystä. Viimeisin osittain uudistettu viitekehys on julkistettu syyskuussa 2010 IASB:n hyväksymän Conseptual Framework for Financial Reporting 2010. Framework (viitekehys/yleiset perusteet) määrittää tilinpäätösinformaation tavoitteet ja laadulliset ominaisuudet. (Deloitte 2013.) IFRS-tilinpää-

tökseksi voidaan kutsua vain sellaista tilinpäätöstä, joka täyttää kaikkien standardien ja niiden tulkintojen määräykset. IFRS-tilinpäätöskäytäntöä tulee noudattaa täydellisesti eikä vain osin. (KHT Yhdistys 2010, 11; EUR-Lex 2013.)

Alun perin perusperiaate IFRS:ssa on ollut se, että tilinpäätösinformaatiota hyödyntää tahot, jotka tekevät saatuihin tietoihin perustuen taloudellisia päätöksiä, kantaa ottamatta kansallisiin, sosiaalisiin, taloudellisiin tai lainsäädännöllisiin olosuhteisiin. Tällaisia tahoja ovat käytännössä kaikki yrityksen sidosryhmät (kuvio 1), joilla on jokin taloudellinen intressi suoraan tai välillisesti yhtiöön riippumatta eri maiden erilaisuudesta tai kulttuurisista eroista. Taloudellisia päätöksiä tehdään tilanteissa, joissa sijoittajan tarkoituksena on tehdä päätös halusta ostaa, pitää tai myydä osakkeita, arvioida yrityksen johtoa ja vastuullisuutta, arvioida yrityksen maksukykyä suoriutua maksuvelvoitteistaan (palkat, muut etuudet, luotot, osingot), päättää verotuspolitiikasta, määrittää voitonjakokelpoiset varat, ohjata toimintaa ja tuottaa erilaisia taloudellisia tilastoja. (Haaramo ym. 2013.) Jotta informaatio katsotaan hyödylliseksi, tulee tiedon olla merkityksellistä (relevance) ja esitystavan tulee olla todenmukaista (faithful representation). Tilinpäätösinformaation merkityksellisyyttä voidaan pohtia olennaisuuden (materiality) kautta. Merkitystä on sillä, voiko tiedon pois jättäminen tai sen esittäminen virheellisesti vaikuttaa esimerkiksi sijoittajan päätökseen. Olennaisuutta puolestaan arvioidaan perustuen tiedon määrään tai luonteeseen huomioiden vallitsevat olosuhteet. (Haaramo ym. 2013; Deloitte 2013; IFRS Framework 4.)

2.4 IFRS:n merkittävimmät erot suomalaiseen tilinpäätöskäytäntöön

Tässä alaluvussa avataan Suomen kirjanpitonormistoa siltä osin, kun se katsotaan palvelevan tämän opinnäytetyön ongelman ratkaisua.

Aiemmin todetusti IFRS -tilinpäätöskäytännössä lähtökohtana on sijoittajakeskeisyys, kun taas puolestaan suomalaisessa kirjanpitonormistossa lähtökohta perustuu velkojien suojaan. IFRS keskittyy esittämään yhteisön taloudellista asemaa taseen välityksellä (kuvio 4) ja tuloslaskelman merkitys on vähäisempi. Suomalaisessa kirjanpidossa on totuttu käyttämään arvostusmenetelmissä hankintamenoajattelua, kun IFRS:n ajattelumaailma on yhä enemmän kääntymässä markkinaperusteiseksi. (Haaramo & Räty 2009, 31.)

Toisaalta omaisuuserien arvostaminen markkinaperusteisesti luo omat haasteensa, sillä kaikille omaisuuserille ei ole olemassa toimivia markkinoita, jotta käypä arvo voitaisiin määritellä IFRS-standardien mukaisesti. Toimivat markkinat edellyttäisivät homogeenisia hyödykkeitä ja ostajat ja myyjät ovat todella olemassa ja hinnat saatavilla. Mikäli aitoa markkinahintaa ei ole saatavilla, tulee yrityksen johdon määrittää omaisuuserän käypä arvo parhaalla mahdollisella saatavilla olevalla tiedolla. (KHT Yhdistys 2006, 22.)

Suomalaisilla kirjanpitovelvollisilla yhteisöillä, konsernipörssiyhtiöitä lukuun ottamatta, on mahdollisuus päättää tilinpäätöksen laatimismuodosta, sen mukaan, minkä he katsovat itselleen tarkoituksen mukaiseksi. Toisin sanoen suomalaiset yritykset, joilla on oltava tilintarkastuslain mukainen tilintarkastaja, voivat päättää, tekeekö tilinpäätöksen suomalaisen tilinpäätöskäytännön mukaisesti vai IFRS:n mukaan. (Leppiniemi 2007, 176.)

IFRS-standardit ovat yleisesti ottaen yksityiskohtaisempia kuin Suomen kirjanpitonormisto. IFRS-standardit edellyttävät paljon erilaisia tiedonantoja, joita suomalaisen kirjanpitonormiston mukaan ei edellytetä. IFRS tilinpäätös on sisällöltään huomattavasti laajempi kuin suomalainen konsernintilinpäätös. IFRS-raportoinnin sanotaan muodostavan yrityksen johdolle polun oppimiseen (Leppiniemi 2003, 10–11, 35).

IFRS-normiston ja Suomen kirjanpitolain 6 luvun määräyksissä on paljon eroja, mutta Kilan yleisohjeessa on ohjeistettu konsernitilinpäätöksen tekemisessä, missä määräykset kohtaavat tai tulevat lähemmäs IFRS-normistoa (Räty & Virkkunen 2002, 316.)

Suurimpana periaatteellisena erona voidaan pitää sitä, että Suomen tilinpäätösnormiston mukaisessa tilinpäätöksessä tuloslaskelmassa ja taseessa esitetään hankintamenoperusteisia tuloja ja menoja. IFRS-normiston mukaan tulee varojen ja velkojen sekä tulojen ja menojen osalta tehdä tilinpäätöshetkeen vuosittain uudelleen arvostuksia. (Kinnunen ym. 2010, 18.)

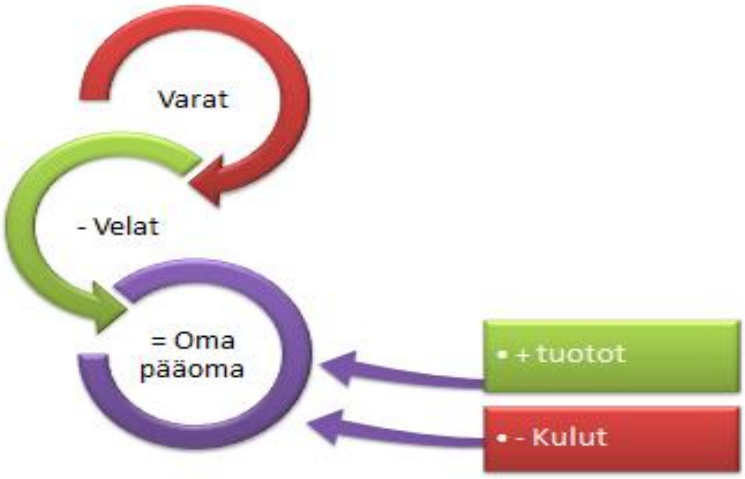

Kuvio 4. IFRS:n tasepohjainen esitystapa tilinpäätösinformaatiolle

Seuraavissa kappaleissa on kerrottu IFRS-normiston ja Suomen kirjanpitonormiston kolme suurinta eroa. Niistä kolmas on nimenomaisesti tämän opinnäytetyön ongelman ratkaisussa merkittävä, ja siksi on selvitetty tarkemmin.

1. Tilinpäätöksen sisältö

Suomen kirjanpitolain (1336/1995) 3 luvun 1 §:n mukaan tilinpäätöksen tulee sisältää muun muassa tuloslaskelma, tase, joiden määrämuoto on tarkkaan määrätty. Samoin listautuneiden yritysten sekä yritysten, joiden tilinpäätös tai konsernitilinpäätös, joka ylittää vähintään kaksi (2) kirjanpitolain (1336/1995) 3 luvun 9 §:ssä määritetyistä rajoista, joutuvat sisällyttämään tilinpäätökseensä toimintakertomuksen ja rahoituslaskelman. (Finlex 2014) Suomalaiseen konsernitilinpäätökseen tulee sisällyttää emoyhtiön tilinpäätös (KHT-yhdistys 2005, 25).

IFRS-säännösten mukaan tuloslaskelmalle ja taseelle ei ole määrättyä esitysmuotoa. IFRS-säännökset edellyttävät vain, että tietyt seikat tulee mainita erillisessä tuloslaskelmassa tai taseessa. IFRS-tilinpäätöksen ei tarvitse sisältää emoyhtiön tilinpäätöstä. IFRS-säännösten mukaan rahavirtalaskelman laatiminen on aina pakollista. (Anttila ym. 2010, 44.) IFRS-standardeissa ei myöskään ole edellytystä laatia hallituksen toimintakertomusta, vaan ainoastaan suositellaan antamaan muodoltaan tai sisällöltään määräämätön johdon analyyttinen selostus tilivuoden tapahtumista (Troberg 2003, 30).

2. Hankintamenomenetelmät

KPL:n (1336/1997) 6 luvun 8 § mukaan hankinnan kohteena oleva tytäryritys, jossa käytetään hankintamenoarvona hankinta-ajankohdan omaa pääomaa, mistä muodostuu joko konserniaktiiva tai -passiiva. Konserniliikearvolle on määrätty poistoaika, joka on pääsääntöisesti 5 vuotta, mutta kuitenkin enintään 20 vuotta. Konsernireservi tuloutetaan, kun sitä vastaava menetys tai kulu on kirjattu. (Finlex 2014.)

IFRS-säännösten (IFRS 3 -standardin) mukaan tytäryrityksen arvo määräytyy aina käyvän arvon ja todennettavissa olevien nettovarojen erotuksesta. Liikearvon aktivointi on pakollista ja siihen ei kohdisteta poistoja vaan tytäryrityksen liikearvoa tarkastellaan arvonalentumistestillä vuosittain, mikä määritellään IAS 36 -standardissa. (Yritystutkimusneuvottelukunta ry. 2006, 17.)

3. Rahoitusleasingsopimukset

Alun perin Suomen kirjanpitolaissa (30.12.1997/1336) oli säädös rahoitusleasingsopimuksista. Alkuperäisen kirjanpitolain 6 luvun 18 §:ssä säädettiin rahoitusleasingsopimusten kirjaamisesta konsernitilinpäätöksessä. Mainitussa pykälässä konsernitilinpäätöksessä oli mahdollista kirjata rahoitusleasingsopimus, kuten se kirjattaisiin, jos vuokralle ottaja olisi sen ostanut. Edellytyksenä sille, että kyseessä on rahoitusleasingsopimus, on sama periaate kuin IFRS-tilinpäätöskäytännön nykyisessä IAS 17 -standardissa. Omaisuuserän tai hyödykkeen vuokrasopimuksessa riskit ja edut tulee siirtyä vuokralle ottajalle olennaisilta osin kuten ne hyödykkeen tai omaisuuserän omistamisessa siirtyisi, jotta se luokitellaan rahoitusleasingsopimukseksi. (Finlex 2014a.)

Eduskunta kumosi mainitun KPL 6:18 pykälän 30.12.2004 (EU Comission 2013). Sittemmin Kila on antanut omaehtoisen lausunnon, jonka mukaan rahoitusleasing- ja vuokrasopimuksia ei kirjata taseeseen (Haaramo & Räty 2009, 233). Suomalaisen normiston mukaan katsotaan, että rahoitusleasingsopimuksissa omaisuuserän olkoot se hyödyke tai kiinteistö, omistaa rahoittava yhtiö tai taho. Omaisuuserä on vuokralle antajan taseessa ja joka tekee siihen perustuen myös poistot omaisuudesta. (Alhonsuo, Nilsén & Pellikka 2009, 243). Yritys kirjaa leasingmaksut kuluiksi suoriteperiaatteella. Yrityksen leasingvastuut tulee ilmoittaa tilinpäätöksen liitetiedoissa (Tiliextra 2013, 10).

Seuraavassa alaluvussa on esitelty rahoitusleasingsopimusten käsittely IFRS-standardien mukaan tällä hetkellä voimassa olevan IAS 17-standardin mukaan.

2.5 Nykyinen IAS 17 -standardi

IFRS-tilinpäätöskäytännön IAS 17 -standardissa määritellään, miten tilinpäätöksessä tulee käsitellä vuokra- ja leasingsopimukset. IAS 17 -standardin juuret juontavat 1950–60-luvulle ja Yhdysvaltoihin, missä havahduttiin ongelmaan vuokrasopimuksissa, jotka vaikuttavat enemmän ostoilta kuin puhtaalta vuokraamiselta. Tuolloin säädettiin, että vuokrasopimuksen tulee näkyä taseessa, mikäli se on rahoitusmuotoinen sopimus (Troberg 2003, 135–136). IAS 17 -standardi syntyi vuonna 1982, ja sitä on viimeksi uudistettu viimeksi vuonna 1997. Nykyistä IAS 17 -standardia on tullut soveltaa 1.1.2005 tai sen jälkeen alkaneilta tilikausilta (IFRS Foundation 2013, 567.) Vuonna 2006 standardin kehittämistä varten asetettiin työryhmä. Työryhmä muodostuu sekä IASB:n että FASB:n asiantuntijoista. (IFRS Foundation 2013.)

IAS 17 -standardissa lähtökohta on sama kuin kaikissa standardeissa; varmistaa erilaisten yritysten tilinpäätösinformaatio ja tunnuslukujen vertailukelpoisuus. Kyseinen standardi käsittelee kaikkia vuokrasopimuksia: vuokrasopimus, käyttöoikeussopimus, leasingsopimus tai joku muu vuokrasopimus. Sillä, minkälainen sopimuksen juridinen muoto on, ei ole merkitystä. Pääperiaate luokittelussa on a) kumpi osapuoli saa hyödykkeen käytöstä hyödyn b) kumpi osapuolista on vastuussa mahdollisista riskeistä ja tappioista (risks and rewards). (Halonen J. ym. 2006, 251–274.) IAS 17 -standardin ulkopuolelle kuitenkin jäävät (IFRS Foundation 2013, 554.):

- vuokrasopimukset, joilla sovitaan uusiutumattomien varantojen etsinnästä tai käytöstä, näillä varannoilla tarkoitetaan esimerkiksi mineraalien, öljyn, maakaasun ja muiden vastaavanlasia varantoja
- lisenssisopimukset, sillä nämä kuuluvat aineettomina oikeuksina IAS 38 piiriin, kuten esimerkiksi elokuvat, videonauhoitteet, käsikirjoitukset, patentit ja tekijänoikeudet.

Lisäksi standardia ei saa soveltaa arvostusperusteena: (IFRS Foundation 2013,554; Halonen J. ym 2006, 251–274, 251–274.)

- palvelusopimuksiin, jotka eivät siirrä hyödykkeen käyttöoikeutta (esim. siivoussopimus, mikä pitää sisällään siivouksen kannalta tärkeitä koneita ja laitteita).
- sijoituskiinteistöihin (IAS 40) tai biologisiin hyödykkeisiin (IAS41) liittyvään vuokrasopimukseen.

IAS 17 -standardin mukaan vuokrasopimukset jaotellaan kahteen luokkaan: rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin. Suomessa käytetään muista vuokrasopimuksista termiä ”käyttöleasing”. Mainittu jaottelu ratkaisee, kuinka sopimukset käsitellään kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä. Luokittelu tehdään aina sopimuksen alkamisajankohtana. Mikäli sopimus tehdään uusiksi muutoin kuin uudistamalla, joudutaan luokittelu tekemään uudestaan ikään kuin muuttuneet ehdot olisivat olleet voimassa sopimuksen alkamishetkestä lähtien. (Halonen J. ym. 2006, 251–274.)

IAS 17 -standardissa vuokrasopimuksella tarkoitetaan sopimusta, johon perustuen vuokralle antaja antaa vuokralaiselle oikeuden käyttää ja hallita vuokrattua omaisuuserää sovitulla ajalla sovittua maksua vastaan. Rahoitusleasingsopimuksella tarkoitetaan vuokrasopimusta, johon perustuen vuokratun omaisuuserän omistamiselle käsitettävät riskit ja edut siirtyvät vuokran ottajalle olennaisin osin. Omistusoikeuden siirtymisellä ei ole merkitystä, omistus voi siirtyä tai olla siirtymättä rahoitusleasingsopimuksen päätyttyä. (IFRS Foundation 2013, 554–557.) Mikäli sopimus ei täytä rahoitusleasingin ehtoja, kyseessä on aina muu vuokrasopimus.

Rahoitusleasingsopimuksen yleisimmät tunnusmerkit yksinään tai yhdessä (IFRS Foundation 2013,558; Halonen J. ym. 2006, 251–274. 2006, 251–274, 251–274.):

- hyödykkeen omistus siirtyy vuokra-ajan päätyttyä vuokralle ottajalle, jolla on oikeus myydä hyödyke vuokra-ajan päätyttyä haluamallaan hinnalla. Myös jäännösarvosta syntyvät voitot tai tappiot jäävät vuokralle ottajalle.
- vuokra-aika kattaa valtaosan hyödykkeen taloudellisesta kokonaisvaikutusajasta (ei edellytä omistusoikeuden siirtymistä)
- vähimmäisvuokrien määrän nykyarvo on sopimuksen alkamisajankohtana muodostaa olennaisen osan vuokratun hyödykkeen käyvästä arvosta. Standardi ei suoraan

kerro, mikä on olennainen osa, siksi rajana käytetään U.S.GAAP:ssa määritettyä 90 prosenttia.
- vuokrasopimuksen alla olevat hyödykkeet ovat sen kaltaisia, että vain vuokralle ottaja pystyy niitä hyödyntämään (teollisuuskoneet, matkustajakoneet).
- vuokrasopimuksen purkamiskustannuksista (antajalle aiheutuneet tappiot) vastaa vuokralle ottaja.
- sopimusta voidaan jatkaa lisäkausiksi markkinavuokraa merkittävästi edullisemmin.

Onko kyseessä rahoitusleasingsopimus vai muu vuokrasopimus ei riipu sopimuksen muodosta vaan sen tosiasiallisesta sisällöstä. Aiemmin mainitut tunnusmerkit eivät kuitenkaan ole aina määrääviä, mikäli muutoin voidaan osoittaa, että omistamiselle ominaiset riskit ja edut eivät vuokrasopimuksen nojalla siirry. Silloin kun vuokralainen ei sopimuksen päättymisen jälkeen hyödy omistajan tavoin omaisuuserän mahdollisesta hinnan säilymisestä tai nousemisesta, on kysymys muusta vuokrasopimuksesta. Vuokrasopimuksen luokittelu tehdään aina sopimuksen syntymisajankohtana. (IFRS Foundation 2013, 557–558.)

2.5.1 Vuokrasopimukset vuokralle ottajan tilinpäätöksessä

Merkittävin rahoitusleasingsopimuksen ja muun vuokrasopimuksen ero on siinä, miten ne kirjataan kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä. Puhuttaessa alkuperäisestä kirjaamisesta tarkoitetaan sillä sitä, että rahoitusleasingsopimus kirjataan yhtiön taseen käyttöomaisuuteen joko vuokratun hyödykkeen käyvän arvon mukaisesti tai vähimmäisvuokrien nykyarvon mukaan. Kumpi edellisistä valitaan hyödykkeen taseeseen kirjattavaksi arvoksi, määräytyy sen perusteella, kumpi arvoista on alhaisempi. Kun rahoitusleasingsopimus arvostetaan myöhemmin tilinpäätöksessä taseeseen, käytetään arvon määrittämisessä vähimmäisvuokria. (IFRS Foundation 2013, 560.)

Käyvällä arvolla tarkoitetaan rahamäärää, joka omaisuuserästä saataisiin toisistaan riippumattomien tahojen välisessä kaupassa tai vaihdossa (IFRS Foundation 2013, 556). Vähimmäisarvolla tarkoitetaan vuokralle ottajan sopimuksen velvoittamia vuokra-ajalle kohdistuvia maksuja, pois lukien muuttuvat vuokrat, palveluista johtuvat menot ja verot, kuten esimerkiksi arvonlisävero, joka on välillinen vuokralle ottajan hyödynnettävissä oleva erä (IFRS Foundation 2013, 555). Muuttuvilla vuokrilla tarkoitetaan sitä osaa vuokrasta, joka ei ole kiinteä tai pääomasidonnainen, vaan muodostuu esimerkiksi

hyödykkeen käyttöön liittyvistä seikoista tai se on ajankulusta riippuvainen esimerkiksi käyttömäärästä tai hintaindeksistä (IFRS Foundation 2013, 557). Vuokrien nykyarvolla tarkoitetaan vuokratun omaisuuserän sopimuskauden vuokrien diskonttaamista. Diskonttauskorkona on käytettävä vuokrasopimuksen sisäistä korkoa, mikäli se on määriteltävissä. Mikäli diskonttauskorko on mahdoton määrittää edellä mainitulla tavalla, tulee korkona käyttää korkoa, jota vuokralle ottaja joutuisi maksamaan toiselle taholle puhuttaessa samasta laina-ajasta ja samoista vakuuksista.

Lisäksi vuokrasopimuksen syntyhetkellä (alkuperäinen kirjaaminen) kirjattavaan omaisuuserään lisätään kaikki sellaiset muut menot, jotka syntyvät välittömästi rahoitusleasingsopimuksen alkujärjestelyistä, kuten esimerkiksi neuvottelukulut. Taseeseen kirjatulle hyödykkeen arvolle laaditaan poistosuunnitelma, jonka mukaan poistot tehdään. Sopimuksen mukaiset leasingkustannukset kirjataan erikseen jakaen ne hankintamenoon, poistoon ja korkoon. (Halonen J. ym. 2006, 251–274, 251–274; IFRS Foundation 2013, 556, 560.)

Taseeseen kirjatun rahoitusleasingsopimuksen poistot määräytyvät samalla periaatteella kuin todellisesti omistettujen omaisuuserien poistot. Mikäli vuokrattu omaisuuserä ei siirry vuokran ottajan omistukseen sopimuskauden päätyttyä tai siitä ei ole kohtuullista varmuutta, tulee taseeseen kirjattu rahoitusleasingsopimukselle määritetty omaisuuserä poistaa sopimuksen voimassaoloaikana tai sen taloudellisen pitoajan mukaan. Edellisistä valitaan se voimassaoloaika, kumpi niistä on lyhyempi. (IFRS Foundation 2013, 561.)

IAS 17 -standardissa edellytetään, että rahoitusleasingsopimuksista ja muista vuokrasopimuksista on esitettävä yksityiskohtaisempaa tietoa kuin mitä IFRS 7 -standardissa rahoitusinstrumenteista edellytetään esitettävän tilinpäätöksessä. Seuraavassa on listattuna ne asiat, jotka on määrätty esitettäväksi vuokralle ottajan tilinpäätöksessä liittyen rahoitusleasingsopimuksiin. Tilipäätöksessä on esitettävä kauden päättymispäivän (IFRS Foundation 2013, 561–562.):

- nettomääräinen kirjanpitoarvo jokaisesta omaisuuseräluokasta
- täsmäytyslaskelma vähemmistövuokrien kokonaismäärän ja niiden nykyarvon välillä sekä lisäksi on esitettävä vähemmistövuokrien kokonaismäärä ja niiden nykyarvo vuoden, 1–5 vuoden ja yli 5 vuoden kuluttua

- muuttuviksi vuokriksi kirjatut kulut
- edelleenvuokraussopimuksista odotettavissa olevien vastaisten vähimmäisvuokrien kokonaismäärä
- yleinen kuvaus merkittävistä vuokrajärjestelyistä (vuokranmääräytymisperuste, uudistamis- tai osto-optioiden ja indeksisidonnaisuuksien olemassaolot ja ehdot sekä vuokrasopimuksessa määritetyt rajoitukset, jotka koskevat esimerkiksi osinkojen jakamista tai lisävelan ottamista)

Muiksi luokitelluissa vuokrasopimuksissa vuokrat, jotka määräytyvät vuokrasopimuksen nojalla kirjataan kuluiksi vuokrasopimuksen voimassaoloaikana. Pääsääntöisesti vuokrat kirjataan tasasuuruisina erinä, ellei voida todentaa jotain järjestelmällistä perustetta, mikä kuvaisi vuokralle ottajan saamaa hyötyä omaisuuserän käytöstä sopimusajalla. (IFRS Foundation 2013, 562.)

2.5.2 Vuokrasopimukset vuokralle antajan tilinpäätöksessä

Vuokralle antajan vuokraamat omaisuuserät, jotka ovat rahoitusleasingsopimuksen kohteena, on esitettävä taseessa saamisena. Saamisen suuruus määräytyy siten, että sen on oltava yhtä suuri kuin vuokrasopimuksen vaatima nettosijoitus, puhuttaessa sopimuksen alkuperäisestä kirjaamisesta. Omaisuuserä siirretään saamiseksi silloin, kun omistamiselle ominaiset riskit ja hyödyt siirtyvät vuokralle ottajalle. Vuokrasopimuksen alkuvaiheessa vuokralle antajalle syntyneet välittömät menot kuten esimerkiksi sopimuksen laatimiseen käytetyt lainopilliset neuvot tai vuokraamiseen käytetyt välittäjänpalvelut, voidaan vähentää sopimuksen voimassaoloaikana. Puhuttaessa omaisuuserän myöhemmästä arvostamisesta on rahoitustuotot kirjattava siten, että vuokrasopimuksen nettosijoitukselle tuleva tuotto jaetaan samansuuruiseksi joka kaudelle. (IFRS Foundation 2013, 563.)

Kun vuokralle antajana toimii omaisuuserän valmistaja tai jälleenmyyjä, on myyntivoitot tai -tappiot kirjattava sen mukaan, mitä kyseinen yhteisö soveltaa välittömän myynnin kirjaamisessa. Usein jälleenmyyjät ja valmistajat käyttävät markkinointikeinona alhaista korkoa, mikä vääristää alussa kirjattavan myyntivoiton määrää liian suureksi. Tällaisissa tapauksissa vuokralle antajan on omassa kirjanpidossaan rajattava myyntivoitto, siten, että voittoon sovelletaan sen hetkistä markkinakorkoa alhaisen koron sijasta. Myyntituotto on vuokra-ajan alussa oleva omaisuuserän käypä arvo tai vähimmäisvuok-

rien nykyarvo, riippuen siitä kumpi niistä on pienempi. Samalla periaatteella kuin muissakin tapauksissa on vuokralle antajalla oikeus vähentää neuvottelu yms. sopimuksen järjestelykulut. Tässä tapauksessa ne kirjataan kuluksi samalle ajalle, kun myyntivoitto tuloutetaan. (IFRS Foundation 2013, 564.)

Seuraavassa on listattu ne asiat, jotka vuokralle antajan tulee esittää tilinpäätöksessään liittyen rahoitusleasingsopimuksiin IAS 7 -standardissa määrätyn lisäksi (IFRS Foundation 2013, 565.):

- täsmäytyslaskelma bruttosijoituksen ja saatavien vähimmäisvuokrien nykyarvojen välillä. Lisäksi on esitettävä sekä bruttosijoituksen että saatavien vähimmäisvuokrien nykyarvo vuoden, 1–5 vuoden ja yli 5 vuoden kuluttua.
- kertymätön rahoitustuotto
- ne takaamattomat jäännösarvot, jotka tulevat vuokran antajan hyväksi
- kertyneeksi kirjattu vähennyserä, joka muodostuu saamatta jäävistä vähimmäisvuokrasaatavista
- tuloutetut muuttuvat vuokrat
- vuokrajärjestelyiden yleiskuvaus siltä osin kun se on vuokralle antajalle olennaista

Nykyisen IAS 17 -standardin mukaan muiksi vuokrasopimuksiksi luokitellut vuokrasopimukset esitetään vuokralle antajan taseessa kuten vuokrattu omaisuuserä tai hyödyke. Tyypillisesti omaisuuserä esitetään yhtiön taseessa omaisuuserässä: rakennuksena, tonttina, osakkeena, kiinteistöyhtiönä jne. Vuokrasopimuksen nojalla kotiutuvat vuokratuotot kirjataan tasaeräisinä sopimuksen voimassaoloajalle. Omaisuuserään liittyvät välittömät veroseuraamukset voidaan sisällyttää omaisuuserän tasearvoon. Vuokralle antajan tulee käyttää vuokratun omaisuuserän poistoissa samaa periaatetta kuin mitä vuokralle antaja käyttää muissa vastaavissa hyödykkeissä oli ne vuokrattu tai ei. IFRS poistot on määritelty IAS 16 ja IAS 38 -standardeissa ja arvonalentumiset IAS 36 -standardissa. (IFRS Foundation 2013, 565; Haaramo & Räty 2009, 244.)

2.6 IAS 17 -standardin muutosehdotus

Tässä alaluvussa esitellään IAS 17 -standardin muutosehdotus ja sen vaikutuksia on kuvattu lähinnä vuokralle ottajan näkökulmasta hyödyntäen tilintarkastusyhteisöjen ja IFRS Foundationin julkistamaa materiaalia.

IAS 17 -standardin muutosprosessi on siis lähtenyt liikkeelle jo vuonna 2006, kun IASB ja FASB muodostivat asiantuntijaryhmän valmistelemaan standardin muutosluonnosta. Ensimmäinen standardiluonnos julkistettiin jo elokuussa 2010 (Halonen 2013, 34). Viime vuoden toukokuussa annettiin viimeisin luonnos ja siihen annettiin aikaa kommentoida 13.9.2013 saakka. Mainitulta ajalta löytyy yhteenveto kommenteista IASB:n sivuilta. Sen jälkeen julkisia kommentteja on otettu vastaan 20.1.2014 saakka ja prosessi jatkuu IASB:n uudelleen pohdinnalla (IFRS Foundation 2013b). Siitä, milloin uusittu standardi tulee vahvistettavaksi ja käyttöön otettavaksi ei tällä hetkellä ole tarkkaa tietoa. Standardin muutos on aiheuttanut paljon julkisuudessa keskustelua. Keskustelua syntyi todennäköisesti enemmän kuin mitä alussa osattiin edes kuvitella, sillä esimerkiksi KPMG:n julkaiseman vuoden 2010 J. Halosen kirjoittaman raportin mukaan uusi standardi ajateltiin tuolloin saavan lopullisen muotonsa vuonna 2011 (Halonen 2010, 19.). Standardimuutokseen asetetun työryhmän ensisijainen tavoite on ollut kehittää standardia siten, että erot US GAAP:n ja IFRS välillä saataisiin poistettua, ja näin se palvelisi molempia osapuolia. PWC viimeisimmässä aihetta koskevassa julkaisussaan epäili jopa IASB:n ja FASB:n teiden erkaantuvan liittyen US GAAP:n ja IFRS:n lähentämistavoitteisiin. (PWC 2013, 3.)

Nykyistä standardia vuokrasopimuksista on arvosteltu siitä, että raja eri vuokrasopimustyyppien (rahoitusleasingsopimus ja muu vuokrasopimus) on hyvin vaikea määritellä. Käytännössä häilyvä määrittely altistaa standardin tulkinnanvaraiseksi ja antaa mahdollisuuden yritykselle jopa ”pelata” luokittelussa ja mahdollisesti sillä keinoin parantaa yrityksen tunnuslukuja, koska muista vuokrasopimuksista syntyviä oikeuksia ja velvollisuuksia ei tarvitse ilmoittaa taseessa. (Anttila ym. 2010, 393.)

Nykyiseen IAS 17 -standardiin verrattuna suurin ja todella merkittävä muutos olisi se, että nykyisessä standardissa oleva jaottelu rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin poistettaisiin. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että myös nykyiset niin sanotuilla muilla vuokrasopimuksilla vuokratut omaisuuserät tulisi myös kirjata yhtiön taseeseen. Muutos toisi mukanaan uuden luokittelutavan, joka on kuvattu kuviossa 5. Standardiuudistuksessa vuokrasopimukset luokiteltaisiin A- ja B-tyyppiin. A-tyyppiin luokiteltavat vuokrasopimukset käsittäisivät hyödykkeitä, koneita ja laitteita. B-tyyppiin

luokiteltavat vuokrasopimukset käsittäisivät vuokrasopimukset, joissa vuokrataan kiinteää omaisuutta, maa-alueita ja kiinteistöjä. A-tyypin vuokrat jaettaisiin poistoihin ja korkoihin tuloslaskelmassa ja kassavirtalaskelmassa pääoman ja koron maksuna. B-tyypin vuokrat esitettäisiin tuloslaskelmassa omana vuokrakulueränään ja kassavirtalaskelmassa kassamaksuna. (IFRS Foundation 2013c, 6.) Vuokralle antajan taseessa vuokrasopimusta vastaavat vuokramaksuvelvoitteet esitettäisiin omassa omaisuuserässä ”oikeus käyttää hyödykettä” (Halonen 2012, 35). Voi olla mahdollista, että IASB hyväksyy sovellettavaksi sekä A-tyypin että B-tyypin mukaiset kirjaukset siten, että sama vuokralle ottaja voisi käyttää kahdentyyppisiä vuokrasopimuksia samanaikaisesti (Halonen 2012, 36).

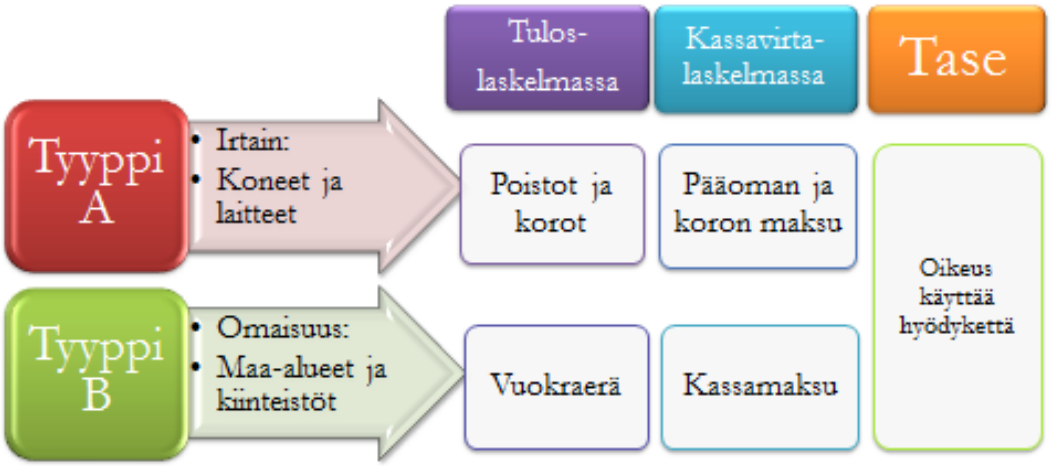

Kuvio 5. Tyyppiluokituksien luokittelu- ja kirjaustapa

Muutos tulisi koskemaan kaikkia niitä yrityksiä, joilla on nykyiset vuokrasopimukset luokiteltu ”muihin vuokrasopimuksiin”. Standardiuudistus ei vaikuta yrityksiin, joiden kaikki vuokrasopimukset ovat jo nyt luokiteltu rahoitusleasingsopimuksiksi. Se miten, standardimuutosehdotus muuttaisi nykyistä rahoitusleasingsopimusjärjestelyjä, liittyy lähinnä sopimuksiin liittyviin optioihin ja muuttuvien vuokrien käsittelyyn. Vuokralle antajan velvoite kirjata vuokrasopimus taseeseen syntyy vuokrasopimuksissa, jotka on tehty pidemmäksi ajaksi kuin 12 kuukautta. Alle 12 kuukauden sopimuksissa vuokralle antaja voi valita menettelytavan. (Halonen 2012, 35, 37.)

Standardiluonnoksen vuokralle ottajan ja vuokralle antajan uusi malli on esitetty kuviossa 6. Standardiluonnoksessa on esitetty, että vuokralle ottaja tulee kirjata vuokrasopimuksen nojalla kaikki sille kuuluvat vuokranmaksuvelvoitteet koko sopimusajalta

velaksi taseeseen. Vuokranmaksuvelvoitteisiin tulisi ottaa huomioon kaikki mahdolliset sopimuksentekohetkellä sovitut ehdolliset vuokrat ja vuokrien korotukset. Taseeseen kirjattava summa on kaikkien edellä mainittujen vuokranmaksuvelvoitteiden diskontattu nykyarvo. Diskonttauskorko määräytyisi samantyyppisesti kuin mitä nykyisessä standardissa rahoitusleasingsopimuksen diskonttauskorko määräytyy; joko vuokralle antajan veloittama korko tai jos sitä ei kohtuudella saada selville, vuokralle ottajan lisäluoton korkoa. Vuokralle ottajan taseeseen kirjaama omaisuuserä kirjataan ensin samansuuruisena kuin mitä sitä vastaava velka on (sopimusajan vuokrat sisältäen ehdolliset vuokrat ja vuokran korotukset diskontattuna). Siihen voidaan lisätä kustannukset, joita vuokralle antajalle on syntynyt vuokrasopimusta tehtäessä. (Halonen 2012, 35.)

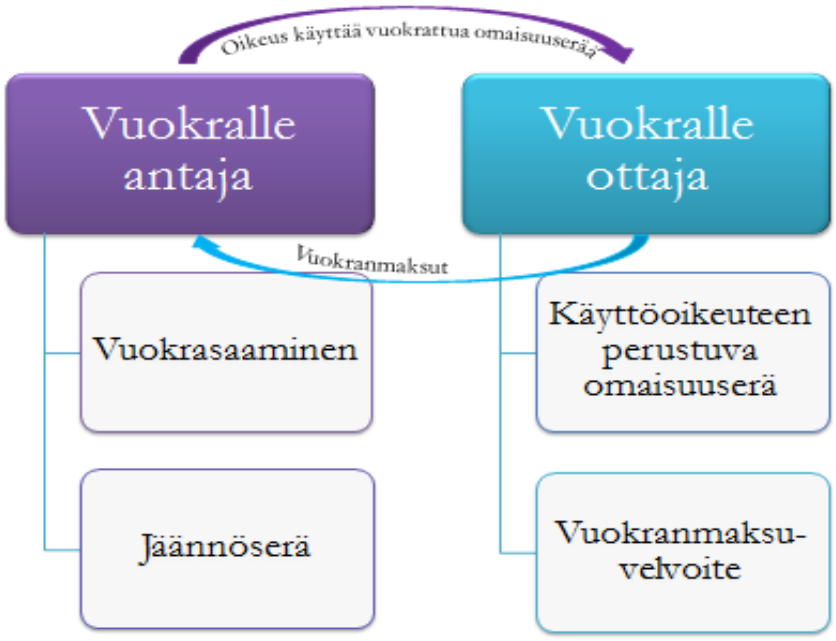

Kuvio 6. Vuokralle ottajan ja antajan uusi malli

Vuokralle antajan taseeseen kirjaama vuokrasaaminen on tulevien vuokrien ja mahdollisen jäännösarvon (residual asset) arvon nykyarvo. Jäännösarvolla tarkoitetaan sitä erää, mikä vuokralle antajalla on oikeus saada takaisin vuokrakauden loputtua tai hyödykkeen ennakoitu käypä arvo vuokrakauden päätyttyä. Käyvän arvon diskontauksessa käytetään samaa korkoa, jota vuokralle antaja perii vuokralle ottajalta. Käytännössä vuokrakauden päätyttyä omaisuuden jäännösarvo on kirjanpitoarvoltaan täsmälleen sama kuin mitä vuokrasopimuksen hetkellä on arvioitu. Vuokralle antajan tulo muodostuu vuokra-aikana lasketusta korosta, omaisuuserän lisäyksistä sekä mahdollisesta voitosta. Vuokrasopimuksen alussa mahdollisen voiton muodostuminen on kuvattu

kuviossa 7. Mahdollinen voitto tuloutetaan sopimuksen tekohetkellä. (Halonen 2012, 35, 37.)

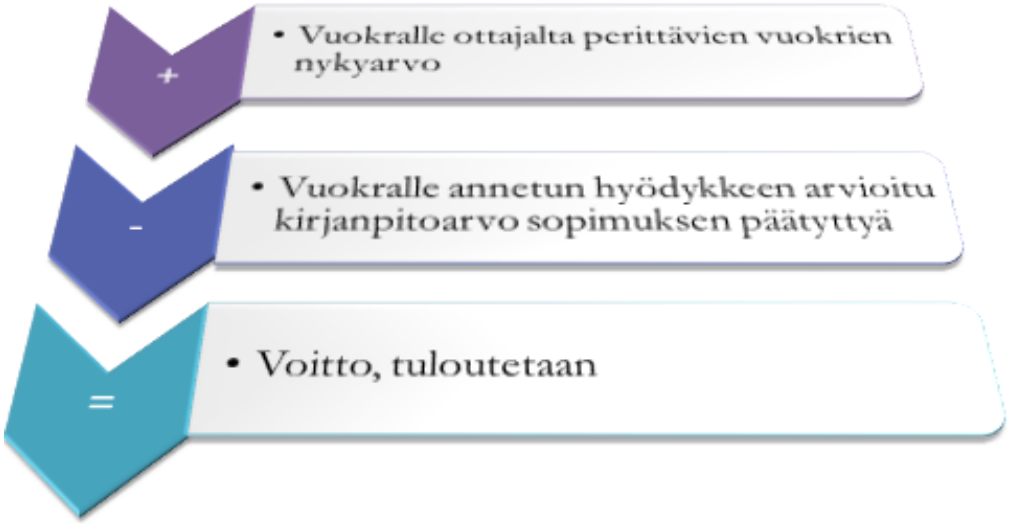

Kuvio 7. Voiton muodostuminen vuokrasopimuksen alussa

Vuokralle ottajalta perittävien vuokrien nykyarvon määrä perustuu sopimuksen kestoon tai muuhun aika-arvioon. Sopimuksen kestoa tai arviota vuokra-ajan pituudesta voi muuttaa. Sopimuksen muutoksen aiheuttama vaikutus kirjataan samalla tavalla kuin se on kirjattu sopimuksen alkuvaiheessa (Halonen 2012, 36).

Uusi Vuokrasopimus-standardi katsotaan vaikuttavan massiiviseen määrään yrityksiä ja sen vaikutus yrityksen taloudelliseen asemaan katsotaan olevan merkittävä. Se, että vuokralle ottaja joutuu merkitsemään vuokratun erän taseeseensa, voi vähentää vuokraamisen houkuttelevuutta. Standardiuudistuksella voi olla syvät vaikutukset vuokralle antajan liiketoiminnan perustaan. (Halonen 2012, 37.)

3 Yrityksen kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnusluvut

Tässä pääluvussa esitellään ne yrityksen tilinpäätöksestä laskettavat tunnusluvut, joiden avulla tässä opinnäytetyössä tullaan todentamaan IAS 17 -standardimuutoksen vaikutuksia yrityksen tunnuslukuihin. Valituista tunnusluvuista selvitetään niiden tarkoitus, mitä ne kuvaavat, miten ne lasketaan ja miten niitä tulkitaan. Yksi merkittävimmistä syistä muuttaa IAS 17 -standardia on ollut myös, se että yrityksen tunnusluvuissa otettaisiin huomioon kaikki yrityksen taloudelliseen asemaan vaikuttavat seikat.

Yrityksen taloudentilaa voidaan kuvata tilinpäätöstiedoista laskettavilla tunnusluvuilla. Taloudellisten tunnuslukujen patteristo on laaja, mutta pääsääntöisesti tunnusluvuilla seurataan yrityksen kannattavuutta ja vakavaraisuutta sekä maksuvalmiutta. Taloudellisten tunnuslukujen avulla yrityksen johto, sijoittajat, rahoittaja ja asiakkaat seuraavat yrityksen kehitystä. Strategisesti ajateltuna, yrityksen tunnusluvut kertovat hajanaisesti yrityksen toimintaedellytyksistä, mikä tarkoittaa, että tunnusluvut ovat irrallisia, eivätkä välttämättä anna kokonaiskäsitystä yrityksestä. Tunnusluvut antavat kuvan toiminnan laajuudesta ja kannattavuudesta, maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta lyhyellä aikavälillä. (Taloustohtori 2014; Viitala & Jylhä 2011, 320–322; Laitinen 2002, 11.)

Perustuen Kirjanpitolain 3:1.5 § 2 virkkeeseen kirjanpitolautakunta yleisohjeessaan kohdassa 2.9 pitää suositeltavana, että yrityksen, jolla on velvollisuus laatia toimintakertomus tai muusta syystä haluaa sen laatia, tulee esittää päättyneeltä ja kahdelta sitä edeltäneeltä tilikaudelta ainakin:

- liikevaihto, joka kuvaa toiminnan laajuutta
- liiketulos (tai -tappio), ylijäämä (tai alijäämä) ja tuloksen osuus prosentteina liikevaihdosta sekä oman pääoman tuotto (ROE), joka kuvaa toiminnan kannattavuutta
- omavaraisuusaste, joka kuvaa yhtiön vakavaraisuutta

Kirjanpitolautakunnan yleisohjeessa yritysten edellytetään esittävän tunnusluvut myös henkilöstöstä ja ympäristöstä. (Edilex; KHT Yhdistys 2010, 14.)

IFRS-standardeihin ei sisälly tunnuslukujen esittämisvaatimuksia, lukuun ottamatta osakekohtaisia tunnuslukuja, jotka tulee esittää kuluneelta ja kahdelta edeltävältä tilikaudelta. IFRS-standardin mukaiset osakekohtaiset tunnusluvut esitetään tuloslaskelmassa tai liitetiedoissa:

– osakekohtainen tulos, joka lasketaan kaudella jaetuista osingoista ja esitetään liitetiedoissa tai oman pääoman muutoksia esittävässä laskelmassa.
– osakekohtainen tulos, joka on arvio tai esitys maksettavasta osingosta, esitetään liitetiedoissa.

Yleensä osakekohtaisesta tuloksesta esitetään laimentamaton ja laimentamisvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos tuloslaskelmassa. IAS33 mukaan laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla tulos emoyhtiön koko osakekannalla. Laimentamisvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla tulos ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla. (KHT yhdistys 2010, 14; KHT yhdistys 2002, 10–11, 60–61.)

IFRS-standardin vaatimuksista riippumatta suurin osa julkisesti noteeratuista konserneista esittää tilinpäätöksessään taloudellista kehitystä ilmaisevat tunnusluvut osakekohtaisen tuloksen lisäksi, esimerkkeinä Kone Oyj, Marimekko Oyj ja Rapala Oyj (Kone 2014, 45; Marimekko 2013, 48; Rapala 2013,46). Tällöin suomalaiset listautuneet yhtiöt noudattavat Kilan yleisohjetta tunnuslukujen esittämisessä ja laskemisessa. Listautuneet yritykset voivat itse päättää, mitkä tunnusluvut ne katsovat tarpeelliseksi esittää, ja joita ne pitävät tärkeänä ja olennaisena oikean ja riittävän tiedon antamiseksi (KHT yhdistys 2010, 14).

3.1 Vertailussa käytettävät tunnusluvut

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, miten tuleva standardiuudistus vaikuttaa tilinpäätöksen taloudellisiin tunnuslukuihin, joilla on merkitystä mitattaessa ja analysoitaessa yrityksen taloudellista asemaa ja toiminnan menetyksellisyyttä. Taloudellisista tunnusluvuista on valittu tarkasteluun vakavaraisuuden ja kannattavuuden tunnusluvut. Tämä näkökulma on valittu, koska vakavaraisuuden ja kannattavuuden mittarit kuvaavat yrityksen toi-

mintaedellytyksiä. Yrityksen toimintaedellytyksenä on, että liiketoiminta on kannattavaa. Kannattava toiminta ei yksinään riitä pitämään yritystä elinkelpoisena, mikäli yrityksen rahoitus ei ole kunnossa. Vaikka yritystoiminta olisi kannattavaa, mutta jos sillä on raskas tai heikko rahoitusrakenne, voi yritys joutua vaikeuksiin (Balance Consulting 2014).

3.2 Kannattavuuden mittaaminen

Kannattavuuden tarkastelussa käytetään **sijoitetun pääoman tuottoprosenttia eli ROI:ta** (Return on Investment), sillä se kertoo yrityksen kannattavuudesta pidemmällä aikavälillä kuin esimerkiksi lyhyen aikajänteen seurannassa käytetyt tunnusluvut: myyntikate- ja käyttökate-, liikevoitto- ja voittoprosentit (Viitala & Jylhä 2011, 320). ROI mittaa yrityksen tuottoa suhteessa yritykseen sijoitettuun pääomaan, jolle vaaditaan korkoa tai muuta tuottoa. Se soveltuu hyvin yritysten väliseen vertailuun myös eri toimialoilla (Balance Consulting 2014a). ROI:n esittämistavassa on erilaisia versioita, mutta tässä opinnäytetyössä käytetään Helsingin Pörssin suosituksen mukaista laskentatapaa, jota käytetään pörssiyhtiöiden tilinpäätösinformaation julkistamisen yhteydessä. Laskentakaava on seuraava (Taloussanomat 2014):

$$\frac{100 * (\text{tulos ennen satunnaisia eriä} + \text{korko- ja muut rahoituskulut})}{\text{taseen loppusumma} - \text{korottomat velat (keskimäärin vuoden aikana)}}$$

ROI -tulkinta

Tyypillisesti sijoitetun pääoman vähimmäistuottona pidetään yrityksen maksamaa korkoa vieraasta pääomasta tai rahamarkkinoilla vallitsevan korkotason mukaista korkoa. Useimmiten oman pääoman riskisijoittajat edellyttävät korkeampaa tuottoa pääomasijoituksilleen kuin esimerkiksi vakuudellisen, korollisen rahoituksen antajat, mistä johtuen yrityksen pääoman tuotto pitäisi olla selkeästi korkeampi kuin rahoituslainojen korot. Taulukossa 1 on esitetty sijoitetun pääoman tuottoprosentin viitteelliset normiarvot. Mitä suurempi prosenttiarvo on, sitä parempi on sijoitetun oman pääoman tuotto.

Taulukko 1. Sijoitetun pääoman tuoton viitteelliset normiarvot (Balance Consulting 2014a)

ROI	
Erinomainen	Yli 15 %
Hyvä	10 – 15 %
Tyydyttävä	6 – 10 %
Välttävä	3 – 6 %
Heikko	Alle 3 %

Toinen kannattavuuden mittari, mitä käytetään tässä tutkimuksessa, on **kokonaispääoman tuottoprosentti eli ROA** (the return on assets). Tunnusluku mittaa, kuinka paljon toiminta tuottaa sidotuille resursseille. (Balance Consulting 2014b). Yleisesti ottaen kannattavuutta kuvaavat luvut ovat sijoittajille tärkeät, sillä ne kertovat ja antavat vertailupohjaa siitä, mistä yrityksestä he voisivat saada parhaan mahdollisen tuoton sijoitettavalle pääomalle (Viitala & Jylhä 2011, 321). ROA:n tyypillinen laskentakaava on (Balance Consulting 2014b):

$$\frac{100 * (\text{nettotulos+rahoituskulut+verot (12kk)})}{\text{oikaistun taseen loppusumma keskimäärin}}$$

Nettotuloksella (net profit) tarkoitetaan tulosta, joka kertoo puhtaimmin tilivuoden todellisen tuloksen, joka on syntynyt varsinaisesta liiketoiminnasta ja säännölliseksi luokiteltavasta muusta toiminnasta. Nettotuloksessa ei ole mukana satunnaisia eriä, tilinpäätössiirtoja ja poistot on oikaistu elinkeinoverolain sallimiksi. (Balance Consulting 2014e; Taloussanomat 2014e.)

Oikaistulla taseella (adjusted balance sheet) tarkoitetaan sitä, että yrityksen tasetta muokataan niin, että se olisi vertailukelpoinen muiden yritysten taseiden kanssa. Käytännössä oikaistu tase saadaan kun siitä eliminoidaan joustokohtien vaikutukset. Tyypillisimpiä ja merkittävimpiä harkinnanvaraisia joustokohtia ovat arvonkorotukset, poistot, saamiset ja vapaaehtoiset varaukset (verotussyistä) (Lindström 2012, 15). Suomalaisessa tilinpäätösnormistossa puhutaan sekä pakollisista että vapaaehtoisista varauksista. Vapaaehtoisten varauksien lähtökohta on tasoittaa tilivuosien tuloksia verotussyistä (Talo-

ussanomat 2014d). IFRS ei tällaisia vapaaehtoisia varauksia tunne (Räty & Virkkunen 2002, 240). ROA kaavan ”oikaistu tase keskimäärin” tarkoittaa kuluvan ja edellisen vuoden taseen loppusumman keskiarvoa.

ROA -tulkinta

ROA ilmaisee yrityksen kykyä huolehtia sen kokonaispääomasta. Tunnusluku on hyvin käyttökelpoinen vertaillessa eri yrityksiä, koska siinä ei tarvitse eritellä korollista ja korotonta pääomaa, mikä voi olla joskus vaikeaa varsinkin yrityksen ulkopuoliselle. Taulukossa 2 on esitetty kokonaispääoman tuoton viitteelliset normiarvot. (Balance Consulting 2014b.)

Taulukko 2. Kokonaispääoman tuottoprosentin viitteelliset normiarvot (Balance Consulting 2014b)

ROA	
Hyvä	Yli 10 %
Tyydyttävä	5 – 10 %
Heikko	Alle 5 %

Sijoittajan näkökulmasta vertailtaessa eri yritysten oman pääoman ja kokonaispääoman tuottoprosentteja, on huomioitava muun muassa seuraavia seikkoja: (Balance Consulting 2014a; Balance Consulting 2014b.)

- saatavilla ei ole aina luotettavaa tietoa siitä, miten taseen vieras pääoma jakaantuu korolliseen ja korottomaan osaan
- investoinneista, joilla on tulevaisuudessa merkitystä yrityksen tulotasoon, ei välttämättä ole tietoa
- rahoitusrakenne (korkeat rahoituskulut tai verot) voi vääristää todellisesta pääoman tuottoa
- vähäinen oma pääoma voi nostaa tuottoprosenttia, vaikka tulos olisikin köykäinen.

3.3 Vakavaraisuuden mittaaminen

Yrityksen vakavaraisuutta tarkastellaan rahoitusrakenteeseen ja rahoituksen riittävyyteen luoduilla mittareilla. Vakavaraisuuden mittareilla seurataan yrityksen pääomarakennetta eli sitä, kuinka paljon yrityksen taseen loppusummasta on omaa pääomaa ja kuinka paljon siitä on vierasta pääomaa. Vakavaraisuuden mittareita ovat esimerkiksi omavaraisuusaste-, nettovelkaantumisaste-, suhteellinen velkaantumisaste -prosentit.

Tässä opinnäytetyössä käytetään mittareina yleisimpiä vakavaraisuuden mittareita: (Balance Consulting 2014; Balance Consulting 2014c; Taloussanomat 2014a.)

- omavaraisuusaste (equity ratio), joka mittaa yrityksen tappion sietokykyä sekä pystyvyyttä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä.
- nettovelkaantumisaste (net gearing), joka mittaa oman pääoman ja korollisen nettovelan suhdetta.

Omavaraisuusaste -%

Omavaraisuusasteprosentin esittämistavassa käytetään Yritystutkimusneuvottelukunnan suosituksen mukaista seuraavaa kaavaa (Taloussanomat 2014b):

$$\frac{100 * \text{omat varat}}{\text{omat varat} + \text{rahoitusrakennetarkastelun velat}}$$

Omat varat tarkoittaa taseen oma pääoma + vapaaehtoiset varaukset + poistoero verovelalla vähennettynä + oman pääomanehtoiset pääomalainat. Omavaraisuusasteprosentin laskennassa omiin varoihin lasketaan niin sanotun oikaistun taseen oman pääoman erät ja varaukset. Rahoitusrakennetarkastelun veloilla tarkoitetaan oikaistun taseen mukaisia lyhyt- ja pitkäaikaisvelkoja mukaan lukien leasingvastuut (Balance Consulting 2014 c.)

Tulkinta omavaraisuusaste -%

Yhtiön omaisuuserät, jotka ovat esitettynä yhtiön taseessa, muodostavat suojan mahdollisia tappioita vastaan. Omavaraisuusasteprosentti kuvaa suojan tasoa. Mikäli oma-

varaisuusaste on korkea, on myös yrityksen tappionsietokyky korkeampi ja toisin päin. Samoin korkea omavaraisuusaste antaa yritykselle enemmän liikkumavapautta, eikä toimintaympäristön ja suhdanteiden muutokset heilauta tai vaaranna yrityksen toimintaedellytyksiä ja siten yritys on kilpailukykyisempi. Toisaalta jos yrityksen toiminta on vakaata, ei toiminnan kannalta ole välttämätöntä pyrkiä saamaan tai pitää yllä korkeaa omavaraisuusastetta, mikäli se ei ole toiminnalle luonteenomaista. Toiminta ei vaadi suuria pääomia eikä toisaalta käyttö- yms. omaisuutta. Taulukossa 3 on esitetty oman pääoman tuoton viitteelliset normiarvot. Mitä suurempi prosenttiarvo on sitä parempi on omavaraisuusaste.

Taulukko 3. Omavaraisuusasteen viitteelliset ohjearvot (Balance Consulting 2014c)

Omavaraisuusaste	
Erinomainen	Yli 50 %
Hyvä	35 – 50 %
Tyydyttävä	25 – 35 %
Välttävä	15 – 25 %
Heikko	Alle 15 %

Huomioitavaa on, että yrityksen taseessa näkyvät kirjanpitoarvot käyttöomaisuudelle (esimerkiksi rakennukset ja rakennelmat, tontit ja osakkeet), voivat olla niiden todellista käypää tai markkina-arvoa korkeammat tai alhaisemmat, joten omavaraisuusasteprosentti voi tältä osin vääristyä.

Nettovelkaantumisaste -%

Nettovelkaantumisasteprosentti (Net Gearing) vertaa nettovelkojen ja oman pääoman suhdetta. Nettovelkaantumisasteprosentin laskusääntö on seuraava (Kauppalehti 2014):

$$\frac{100 * (\text{korolliset velat} - \text{likvidit rahavarat})}{\text{omat varat}}$$

Nettovelka lasketaan vähentämällä yhtiön korollisista veloista saadut ennakot ja rahoitusomaisuus (saamiset, rahoitusarvopaperit, rahat) (Pörssisäätiö 2014). Omat varat las-

ketaan lisäämällä taseen omaan pääomaan vapaaehtoiset varaukset sekä oman pääomaehtoiset pääomalainat. IFRS ei tunne vapaaehtoisia varauksia (Räty & Virkkunen 2002, 240.), joten tässä opinnäytetyössä laskettavien tunnuslukujen osalta ei esimerkkiyritysten tasetta tarvitse varauksien osalta oikaista.

Tulkinta nettovelkaantumisaste -%

Nettovelkaantumisasteprosentin viitteelliset ohjearvot on esitetty taulukossa 4. Mitä pienempi nettovelkaantumisaste prosentti on sitä pienempi on yrityksen velkaantuminen. Mitä alhaisempi prosenttiluku on, sitä suurempi on oman pääoman osuus suhteessa nettovelkoihin ja velkaantumisaste on pieni. Korkea nettovelkaantumisprosentti voi heikentää yrityksen mahdollisuuksia esimerkiksi saada rahoitusta eri rahoittajatahoilta toiminnan kehittämiseen tai kasvuun. Prosentin ollessa 100 % on käytännössä omistajien ja rahoittajien pääomapanokset yhtä suuret. Lukua voi pitää myös tasapainoisuuden rajana.

Taulukko 4. Nettovelkaantumisaste -% viitteelliset ohjearvot (Balance Consulting 2014d)

Nettovelkaantumisaste -%	
Erinomainen	Alle 10 %
Hyvä	10 – 60 %
Tyydyttävä	60 – 120 %
Välttävä	120 – 200 %
Heikko	Yli 200 %

Rahoittajien näkökulmasta alhainen nettovelkaantumisaste ei välttämättä tarkoita automaatiota lisärahoituksen myöntämiseen tai myöntämättä jättämiseen. Rahoittajat arvioivat kokonaisuutta ja ennen kaikkea lainanhoitokykyä. Sijoittajan näkökulmasta riskipreemio kasvaa sitä korkeammaksi mitä korkeampi velkaantuneisuusaste yrityksellä on. Riskipreemiolla eli tuottovaateella tarkoitetaan sijoittajan saamaa tai odottamaa korkeampaa tuottoa pääomasijoitukselleen siitä, että hän uskoo riskiyhtiön tulevaisuuden tuotto-odotuksiin. (Kauppalehti 2014; Pörssisäätiö; Taloussanomat; Salkunrakentaja 2014; Balance Consulting 2014.)

4 Standardimuutoksen vaikutukset yrityksen tunnuslukuihin

Tässä pääluvussa on selvitetty laskelmin, kuinka standardiuudistus tulisi vaikuttamaan yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin. Ensimmäisessä vaiheessa on laadittu standardiuudistuksen mukaisesti laskelmat omaisuuseristä esimerkkiyritykselle ja selvitetty, sitä miten niin sanotut ”muut vuokrasopimukset” kirjattaisiin standardimuutosehdotuksen mukaisesti kirjanpitoon. Esimerkissä käytetyt arvot: diskonttauskorko ja vuosittainen vuokrankorotus, on perusteltuja asiayhteydessään myöhemmin.

Toisessa vaiheessa on tarkastelun alle otettu kaksi todellista yritystä. Laskelmissa käytetään valittujen yritysten tilinpäätöksistä saatavissa olevaa tietoa muista vuokrasopimuksista, joita standardimuutos merkittävimmin koskee. Saatuihin tietoihin perustuen on laskettu pääluvussa 3 esitetyt tunnusluvut ja vertailtu niitä kyseisen yrityksen tilinpäätöksessä esitettyihin vastaaviin tunnuslukuihin. Valituista olemassa olevista yrityksistä tuotetut esimerkit standardimuutoksen vaikutuksista antavat tutkimukselle paremman totuuspohjan ja perspektiivin. Tosin kaikkia olemassa olevia argumentteja, jotka vaikuttavat tilinpäätöksissä esitettyihin euromääriin ja sitä kautta omaisuuserien arvoon, ei välttämättä ole saatavilla. Yksityiskohtaisia tietoja, jotka voisivat vaikuttaa käytettyihin lukuihin, ovat esimerkiksi vuokrasopimuksissa sovitut asiat, joita ei ole kerrottu tilinpäätöstiedoissa, esimerkiksi sopimuksen jäännösarvo vaikuttaa sopimuksen arvoon ja sopimuksen kesto vaikuttaa poistoaikoihin.

Tarkasteltaviksi yrityksiksi on valittu Finnair Oyj ja Nokia Oyj. Finnair Oyj siksi, että sillä on massiivinen käyttöomaisuus (laivasto, rakennukset, lentokenttäkalusto yms.). Nokia Oyj siksi, koska sillä on merkittävä määrä toimitiloja ympäri maailmaa. Kaikki toimitilat eivät kuitenkaan ole Nokia Oyj:n omistuksessa, ja ne ovat siten ilmoitettuna tilinpäätöksen liitetiedossa vuokravastuina.

4.1 Standardimuutosta koskevien vuokrasopimusten kirjaaminen

Tässä alaluvussa tehdään laskelmat teoriatasolla. Esimerkkiyrityksen laskelmien taustalla on todellinen tapahtuma, mikä liittyi esimerkkiyrityksen varastointirakennuksen hankintaan, myymiseen ja sen edelleen vuokraukseen. Esimerkkiyritys ei ollut julkisesti

noteerattu yritys, mutta tässä yhteydessä esimerkkinä erinomainen, sillä yrityksen kaikki käyttöomaisuuserien hallinta ja käyttö perustui rahoitusleasing- tai vuokrasopimuksiin.

Esimerkkiyhtiö haluaa laajentaa toimintaansa hankkimalla uudet sen toiminnalle soveltuvat toimitilat. Yhtiö perustaa Kiinteistöosakeyhtiön, ostaa tontin ja rakennuttaa uuden varastorakennuksen. Rakennuskustannusten arvo on 13 500 000 euroa. Projekti rahoitetaan 100 prosenttisesti velkarahalla. Rakennuksen valmistuttua yhtiö myy kiinteistöosakeyhtiön keskinäiselle henkivakuutusyhtiölle hintaan 14 000 000 euroa ja sopii uudelleen vuokrauksesta pääomaehtoisesti 8 % vuosituotolla. Tässä tapauksessa pääomaehtoisuudella tarkoitetaan sitä, että vuokra määräytyy suoraan kauppahinnasta eli 14 000 000 euroa kertaa 8 %, jolloin ensimmäisen vuoden vuokra on 1 120 000 euroa (93 333 euroa/kk) lisättynä kulloinkin voimassa olevalla arvonlisäverolla. Vuokrasopimus tehdään määräaikaiseksi 20 vuodeksi. Sopimus ei ole irtisanottavissa muiden ehtojen toteutuessa ennen määräaikaa ellei sopimusta lain liikehuoneistojen vuokrauksesta pykälien 38 ja 39 mukaan pureta vuokralaisen konkurssista tai velkasaneerauksesta johtuen (Finlex 2014b). Vuokrankorotukset vuosittain perustuvat elinkustannusindeksiin. Laskelmissa on käytetty elinkustannusindeksin arvona 1,7 %. Arvio perustuu 20 edeltäneen vuoden elinkustannusindeksin vuosittaisiin keskiarvoihin, mistä laskelma on esitetty liitteessä 2.

Kassa			Osakkeet ja osuudet							
14 000 000				13 500 000						
jos kauppa tehty käyvällä				jos kauppa tehty ylihintaan tai						
hinnalla kirjaus:				sopimus on rahoitusleasingsopimus, kirjaus:						
Muut liiketoiminnan tuotot				Oikeus käyttää hyödykettä						
	500 000	=> kertakirjaus			500 000	=> jaksotetaan ja tuloustus				
						sopimuksen voimassa olon aikana.				
						Esimerkkitapauksessa 20 vuotta eli				
						tuloutus 25 000 / vuosi				

Kuvio 8. Kiinteistö Oy:n kaupan käsittely myyjän (tulevan vuokralle ottajan) kirjanpidossa

Kiinteistö Oy:n osakkeiden myynnin käsittely myyjän, siis tulevan vuokralle ottajan, kirjanpidossa on kuvattu kuviossa 8. Kuukausittaiset arvonlisäverottomat vuokranmaksut kirjattaisiin kuluksi tuloslaskelmaan, koska kyseessä olisi niin sanottu ”muu vuokrasopimus”, sillä rahoitusleasingsopimuksen ehdot eivät esimerkkitapauksessa toteudu ja vaadittavat tiedot esitettäisiin tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Mikäli sopimus luokiteltaisiin rahoitusleasingsopimukseksi, ei myyntivoittoa (tai -tappiota) saisi tulouttaa välittömästi, vaan se tulisi merkitä taseeseen ja tulouttaa vuokrakauden kuluessa (Aromäki ym. 2004, 152). IAS 17.61 mukaan muussa vuokrasopimuksessa myyntivoiton kirjaus riippuu siitä, onko kauppa tehty käypään arvoon vai ylitai alihintaan. Jos kauppa on tehty ylihintaan myyntivoittoa myöskään saa tulouttaa välittömästi, vaan se olisi jaksotettava vuokra-ajalle (IFRS Foundation 2013, 566). Tässä esimerkkitapahtumassa olisi ollut mahdollista, että myyntivoiton kirjaus olisi jouduttu jaksottamaan 20 vuodelle. Kiinteistö Oy:n myynnin osalta kirjaukset ovat vuokralle ottajalla (myyjällä) muutosehdotuksen mukaan samanlaiset kuin nykyisen IAS 17 -standardin mukaan.

Vuokrasopimus kirjattaisiin taseeseen joko sen käypään arvoon tai vähimmäisvuokrien määrään riippuen siitä kumpi niistä on pienempi (KHT Yhdistys 2010, 67). Esimerkkitapauksessa käypä arvo on 14 000 000 euroa. Vähimmäisvuokrat ovat vuokrasopimuksen mukaiset arvonlisäverottomat vuokrat koko sopimuskaudelta, mitkä diskontataan nykyarvoon huomioiden vuokrien korotukset. Tässä tapauksessa diskonttauskorko on vuokran antajan perimä korko pääomalle eli 8 % ja vuokrankorotus 1,7 %, mikä on sovittu tehtävän vuosittain. Vuokrasopimuksesta voitaisiin erotella tarvittaessa rakennuksen ja maa-alueen osuudet, jakamalla ne syntyhetken käypien arvojen suhteessa (KHT Yhdistys 2010, 67).

Vuokrien vähimmäismäärän (kassavirran nykyarvon) selville saamiseksi ovat vuosivuokrat (sisältäen vuosittaisen korotuksen) diskontattu edellä kerrotuin argumentein. Laskutoimituksen tulos on esitetty taulukossa 5. Taulukossa 5 nähdään, että vuokrasopimuksen nykyarvo olisi 12 434 331 euroa, mikä on 88,82 % vuokrasopimuksen käyvästä arvosta (14 000 000 euroa). Koska nykyarvo on pienempi kuin sopimuksen käypäarvo, kirjataan taseen vastattavaa puolelle (an) velaksi vähimmäisvuokrat ja vastakir-

jaus taseen vastaavaa puolen käyttöomaisuuteen omaksi eräkseen (per) tilille ”oikeus käyttää hyödykettä”.

Taulukko 5. Vuokrien diskonttaus vuokrasopimuksen ajalta

				Nykyarvo	
Vuosi	Vuokra €-vuosi	Diskont-taus-korko 8 %	Vuokran-korotus 1,7 %	Vuosi	Kumulatiivinen
1	1 120 000	8	1,7	1 037 037	1 037 037
2	1 139 040	8	1,7	976 543	2 013 580
3	1 158 404	8	1,7	919 578	2 933 158
4	1 178 097	8	1,7	865 936	3 799 094
5	1 198 124	8	1,7	815 423	4 614 518
6	1 218 492	8	1,7	767 857	5 382 374
7	1 239 207	8	1,7	723 065	6 105 440
8	1 260 273	8	1,7	680 886	6 786 326
9	1 281 698	8	1,7	641 168	7 427 494
10	1 303 487	8	1,7	603 767	8 031 260
11	1 325 646	8	1,7	568 547	8 599 807
12	1 348 182	8	1,7	535 382	9 135 189
13	1 371 101	8	1,7	504 151	9 639 340
14	1 394 410	8	1,7	474 742	10 114 082
15	1 418 115	8	1,7	447 049	10 561 131
16	1 442 223	8	1,7	420 971	10 982 102
17	1 466 740	8	1,7	396 414	11 378 516
18	1 491 675	8	1,7	373 290	11 751 807
19	1 517 033	8	1,7	351 515	12 103 321
20	1 542 823	8	1,7	331 010	12 434 331
Yhteensä	26 414 768			12 434 331	

Tällä hetkellä on vielä avoinna, kuinka ”oikeus käyttää hyödykettä” tulisi kirjata taseesta kuluksi. On siis mahdollista, että IASB hyväksyy molemmat mallit käytettäväksi. Vaihtoehtoja on siis kaksi: nykyisen rahoitusleasingsopimus -tyyppinen kirjaus (A) ja uusi vaihtoehtoinen kirjaustyyppi (B). Molemmat vaihtoehdot on esitetty tämän opinnäytetyön alaluvussa 2.6 ja kuvio 5. selkeyttää kirjaamistapaa.

Tyypin A -mallinen kirjaus:

Nykyisen rahoitusleasingsopimus -tyyppisessä A-mallin kirjauksessa omaisuuserästä kirjataan poisto ja vuokravelasta korkokulu. Standardimuutos keskustelussa on tuotu esille, että tällainen etupainotteinen kuluvaikutus voi olla ristiriidassa vuokratun hyödykkeen taloudellisen hyödyn kanssa (Halonen 2012, 36.) Vaihtoehto A:n mukainen laskelma on esitetty liitteessä 4. Esimerkkitapauksessa vuokravelan pääoma olisi ensimmäisenä vuotena 12 434 331 euroa (vähimmäisvuokrien nykyarvo), josta laskettuna vuotuinen korko 8 %, joka tekee 994 747 euroa. Poiston osuudeksi ensimmäisenä vuotena jäisi näin ollen 125 253 euroa. Koron osuus pienenee vuokravelan pienentyessä ja vastaavasti poiston osuus kasvaa loppua kohden. Taulukossa 6 on havainnollistettu ensimmäisen, kymmenennen ja viimeisen sopimusvuoden kirjaukset koron ja poiston osalta. Tehty laskelma puoltaa Halosen artikkelissa esitettyä argumenttia etupainotteisuudesta ja ristiriidasta omaisuuserän taloudellisen hyödyn kanssa.

Taulukko 6. Tyypin A mukainen kirjaus

Vuosi	Vuokranmaksu (alv 0 %) otettu huomioon vuotuinen korotus 1,7 %	Korko 8 % (tulos)	Poisto (tulos)	Vuokravelka & käytössä olevan omaisuuden erä (tase)
1	1 120 000	994 747	125 253	12 309 078
10	1 303 487	800 695	502 791	9 505 900
20	1 542 823	114 283	1 428 540	0

Tyypin B -mallinen kirjaus:

Vaihtoehto B:ssä tehdään kirjaus tasaeränä erottelematta siitä poiston tai koron osuutta, jolloin omaisuuserän tasapoisto 20 vuodelle sopimuksen vähimmäisvuokrien määrästä (diskontatusta arvosta) 12 434 331 eurosta olisi 621 717 euroa/vuosi. Liitteessä 4 on esitetty B-mallin mukainen laskelma kirjaukseksi.

Mihin tunnuslukujen laskemisessa määriteltäviin arvoihin edellä mainitut kirjaukset sitten vaikuttavat ja muuttaako standardiuudistus tässä työssä valittuja pääluvussa 3 esiteltyjä tunnuslukuja?

– Sijoitetun pääoman tuottoprosentissa (ROI) muuttuu jakaja siltä osin, kun vuokravelka katsotaan korolliseksi velaksi. Vuokrasopimuksen sisällyttäminen taseeseen

kasvattaa taseen loppusummaa. Se, mikä on merkityksellistä ROI:n laskemisessa, on sijoitetun pääoman suhde taseen loppusummaan, mikä vuokrasopimuksen sisällyttämisen myötä pienenee, ja tätä seuraa myös kyseessä olevan tunnusluvun heikentyminen.

– Kokonaispääoman tuotossa (ROA) jakaja ”oikaistun taseen loppusumma” kasvaa, kun vuokrasopimuksen vähimmäisarvo lisätään taseeseen. Kokonaispääoman arvo suhteessa taseen loppusummaan pienenee, mistä seuraa kyseessä olevan tunnusluvun heikentyminen.
– Omavaraisuusasteprosentin tekijä ”taseen loppusumma” kasvaa, mikä käytännössä pienentää oman pääoman suhteellista osuutta taseen loppusummasta, ja vaikuttaa tunnuslukuun heikentävästi.
– Nettovelkaantumisasteprosentissa (Net Gearing) muuttuu jakaja siltä osin kun vuokravelka katsotaan korolliseksi velaksi. Näin ollen mikäli muut vuokrasopimukset katsotaan korolliseksi velaksi, standardimuutoksella on merkittävä vaikutus tähän tunnuslukuun.

Edelliseen perustuen seuraavissa alaluvuissa lasketaan valituista yritysesimerkeistä ROA, ROI, omavaraisuusaste ja Net Gearing ja vertaillaan niitä toteutuneisiin arvoihin. Alalukujen alussa on lyhyesti esitelty yritys, siltä osin kun sen katsotaan palvelevan tätä opinnäytetyötä.

4.2 Esimerkki: Finnair Oyj

Finnair Oyj on 55,8 prosenttisesti Suomen valtion omistama pörssiyhtiö (Finnair 2014, 15). Yhtiö on perustettu 1.11.1923 ja se on yksi maailman vanhimmista lentoyhtiöistä. Finnair-konsernin toimialat ovat: lentoliikenne, lentotoimintapalvelut ja matkapalvelut. (Finnair Oyj 2014.) Emoyhtiön omistuksessa on 32 tytäryritystä, joista kolme toimii Virossa ja kaksi Venäjällä (Finnair 2014, 43). 1980-luvun lopulla Finnair oli ensimmäinen eurooppalainen yhtiö, joka teki suoria lentoja Euroopasta Kiinaan. Yhtiön strategiana on jo 30-vuoden ajan ollut kaukolaajentuminen ja tällä hetkellä tavoitteena on edelleen vahvistaa yhtiön asemia Aasian markkinoilla. (Finnair Oyj 2014.) Vuonna 2012 Finnair konsernissa työskenteli keskimäärin 6 784 henkilöä (Finnair 2014, 13). Finnair

Oyj:n liikevaihto vuonna 2012 oli 2 449,4 miljoonaa euroa ja tilikauden liikevoitto 35,5 miljoonaa euroa (Finnair 2014, 20).

Finnair Oyj:n tekee mielenkiintoiseksi se, että sillä on massiivinen kanta käyttöomaisuutta: laivasto, rakennukset, lentokenttäkalustoa yms. Mielenkiintoa lisää se, että maailmanlaajuisesti juuri lentoyhtiöt ovat joutuneet kritiikin alle siitä, miten ne esittävät rahoitusleasing- ja vuokrasopimukset. Tästä osuvana esimerkkinä ISAB:n puheenjohtajana olleen Sir David Tweedien puhe vuodelta 2008: "Let's turn to leasing. One of my great ambitions before I die is to fly in an aircraft that is on an airline's balance sheet. Why does this not occur? Because most aircraft are leased and the standards divide leasing into two types: operating leases and capital/finance leases in which (broadly speaking) the asset is owned for almost its entire life." (Sir Tweedie D, 2008.)

Osa Finnair Oyj:n käyttöomaisuudesta tai käytössä olevasta käyttöomaisuudesta on yrityksen omassa omistuksessa, ja siten luonnollisesti jo esitetty yhtiön taseessa. Osa käyttöomaisuudesta on vuokrattu rahoitusleasingsopimuksella ja esitetty taseessa nykyisen IAS 17 -standardin mukaisesti. Edellisten lisäksi Finnair Oyj:llä on niin sanottuja ”muita vuokrasopimuksia”, joita ei ole määritelty tarkemmin, mutta joita IAS 17 -standardimuutos tulisi koskemaan. Standardimuutoksen toteutuessa ne pitäisi kirjata taseeseen velaksi ja omaksi omaisuuseräksi ”käyttöön oikeuttavat hyödykkeet”.

Finnairin laivastoa hallinnoi Finnair Aircraft Finance Oy, joka on Finnairin 100 % omistama tytäryhtiö. Finnairin laivasto muodostui vuoden 2012 lopussa 45 lentokoneesta, jotka on esitetty yhtiön taseessa. Lisäksi taseessa on esitetty 24 yhtiön omistamaa lentokonetta, joita operoi muut lentoyhtiöt. Finnair on myös vuokrannut 8 konetta, jotka se on edelleen vuokrannut muiden lentoyhtiöiden operoitavaksi. Omassa hallinnassa olevan laivaston keskimääräinen ikä on 9,8 vuotta ja muiden yhtiöiden operoimien koneiden keski-ikä on noin 4,1 vuotta. (Finnair 2014, 10–11.) Finnairin vuoden 2012 tilinpäätöksessä sivuilla 25–26 on kerrottu ne periaatteet, millä käyttöomaisuutta on kirjattu joko yhtiön taseeseen tai esitetty liitetietona. Tähän tutkimukseen liittyen laskenta tehdään liitetiedoissa ilmoitetuille niin sanotuille ”muille vuokrasopimuksille”, joita IAS 17 -standardin muutos merkittävimmin koskee.

Finnair Oy:n tilinpäätöksessä muiksi vuokrasopimuksiksi luokiteltujen vähimmäisvuokrat sopimusaikoineen on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Muiden vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat (Finnair 2014, 43)

Konserni vuokralle ottajana

Vähimmäisvuokrat konsernin ei-purettavissa olevista vuokrasopimuksista ovat seuraavat:

	Lentokoneet		Rakennukset		Koneet ja kalusto	
Milj. euroa	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2011
alle vuoden	52,0	65,8	19,6	20,6	7,0	7,2
yli 1-enintään 2 vuotta	37,0	48,7	18,0	19,4	6,5	6,6
yli 2-enintään 3 vuotta	30,4	32,6	16,5	17,8	5,8	6,2
yli 3-enintään 4 vuotta	21,6	29,9	16,3	16,3	1,5	5,9
yli 4-enintään 5 vuotta	13,5	22,0	16,3	15,9	1,1	2,1
yli 5 vuotta	15,5	29,7	149,5	156,8	0,0	0,0
Yhteensä	**170,0**	**228,7**	**236,2**	**246,8**	**21,9**	**28,0**

Konserni on vuokrannut toimitiloja sekä lentokoneita ja muuta käyttöomaisuutta ei-purettavissa olevilla vuokrasopimuksilla. Näissä sopimuksissa on eritasoisia uudistamis- ja muita indeksiehtoja. Yhtiö on vuokrannut lentokoneita 24 kappaletta erimittaisilla vuokrasopimuksilla.

Tunnuslukujen laskelmissa on käytetty taulukossa 5 näkyviä vähimmäisvuokria, jotka on esitetty nykyisen IAS 17 -standardin mukaisesti nykyarvoonsa, joten tässä opinnäytetyössä diskonttausta ei enää tarvitse tehdä. Siitä, että sisältyykö esitettyihin lukuihin jäännösarvoja tai muita mahdollisia omaisuuserän lisäyksiä, ei ole tietoa.

Taulukossa 6 on esitetty Finnair Oyj:n vuoden 2012 tilinpäätöksestä lasketut tunnusluvut standardimuutoksen mukaisesti, ja vertailuna on esitetty tilinpäätöksessä olleet todelliset tunnusluvut. Laskelmat on esitetty liitteessä 5. Taulukkoon 6 perustuen voi todeta, että standardimuutoksella on merkittävä vaikutus Finnair Oyj:n tässä esitettyihin tunnuslukuihin. Ainoastaan kokonaispääoman tuottoprosenttiin muutos ei vaikuttaisi tuntuvasti. Erityistä Finnair Oyj:n kohdalla se, että standardimuutos muuttaisi jokaisen esitetyn tunnusluvun alemmalle tasolle normiasteikossa sen nykyisestä tasoluokituksesta. Sijoitetun pääoman tuotto muuttuisi välttävästä (3 %) heikoksi (2,3 %), omavaraisuusaste hyvästä (35,7 %) tyydyttäväksi (29,9 %). Siinä tapauksessa, että Finnair Oyj:n koneisiin ja laitteisiin liittyvät vuokravelat ovat korollisia (mitä voi pitää todennäköisenä) nettovelkaantumisasteprosentti muuttuu huimalla tavalla hyvästä (17,6 %) tyydyttäväksi (69,3–72,1 %).

Taulukko 6. Finnair Oyj:n tunnuslukujen vertailu nykyinen standardi vs. muutos

Tunnusluku:	Toteutunut 2012	Uuden standardin mukainen	Ero	Muutos
Sijoitetun pääoman tuotto-%	3,0 %	2,3 %	-0,7 %	-23,2 %
Kokonaispääoman tuotto-%	0,51 %	0,47 %	-0,04 %	-8,5 %
Omavaraisuusaste-%	35,7 %	29,9 %	-5,8 %	-16,3 %
Nettovelkaantumisaste-% *	17,6 %	72,1 %	54,5 %	309,1 %
Nettovelkaantumisaste-% **	17,6 %	17,6 %	0,0 %	0,0 %
Nettovelkaantumisaste-% ***	17,6 %	69,3 %	51,7 %	293,3 %
* mikäli vuokravelka katsotaan korolliseksi velaksi				
** mikäli vuokravelkaa ei katsota korolliseksi velaksi				
*** mikäli vähimmäisvuokrat lentokoneista ja koneista ja kalustosta katsotaan korolliseksi velaksi				

4.3 Esimerkki: Nokia Oyj

Toiseksi esimerkkiyritykseksi on valittu Nokia Oyj, koska yrityksellä on mittava määrä ympäri maailmaa erilaisia toimi- ja teollisuustiloja, ja joista kaikki ei ole Nokia Oyj:n omistuksessa vaan sen vuokraamia. Standardimuutoksen oletetaan koskettavan nimenomaisesti enemmän juuri tämänkaltaisia yrityksiä, joiden vuokrasopimukset on vanhan standardin mukaan voitu luokitella muiksi vuokrasopimuksiksi ja siten niitä ei ole esitetty koskaan taseessa, vaan IFRS-normiston mukaisesti tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Nokia Oyj on lähes 150 vuotta vanha yritys, joka on kasvanut pienestä nokialaisesta paperitehtaasta monien eri toimialojen ja käänteiden saattamana globaaliksi tietoliikennejätiksi (Nokia Oyj 2014). Vuoden 2012 tilinpäätöstiedon mukaan Nokia Oyj on 72,98 %:sti ulkomaalaisomistettu. Nokia-konsernin liiketoiminnat muodostuvat neljästä osa-alueesta: Devices & Services, Location & Commerce, Nokia Siemens Networks ja yhtymän yhteiset toiminnot (Nokia 2014, 2). Syyskuussa 2013 Nokia Oyj ilmoitti sopineensa yrityskaupasta, missä myydään olennaisilta osin koko Devices & Services liiketoiminta Microsoftille. Yhtiön strategiana on, mikäli yrityskauppa todentuu lopullisesti, keskittyä sen kolmeen jäljelle jäävään liiketoimintaan. (Nokia Oyj 2014a.) Vuonna 2012 Nokia konsernissa työskenteli lähes 100 000 henkilöä, joista noin kolmannes työsken-

teli Devices & Services liiketoiminnan alla (Nokia 2014, 2). Yhtiön liikevaihto vuonna 2012 oli 30 176 miljoonaa euroa ja liiketulos -2 303 miljoonaa euroa.

Nokia Oyj vuoden 2012 tilinpäätöksen liitetiedon 30. mukaan yhtiöllä on vuokrattuja toimisto-, tehdas- ja varastorakennuksia, jotka on luokiteltu käyttöleasingsopimuksiksi eli muiksi vuokrasopimuksiksi. Nokia Oyj:n muiksi vuokrasopimuksiksi luokitellut vuokrat sopimusaikoineen on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Nokia Oyj:n muut vuokrasopimukset tilinpäätöksessä 2012

Maksut vuodelta, milj.EUR	**Käyttöleasing**
2013	238
2014	176
2015	130
2016	87
2017	68
Myöhemmin	309
Yhteensä	**1008**

Nokia Oyj:n vuoden 2012 tilinpäätös on tehty nykyisen IFRS-standardin mukaisesti, joten esitetyt luvut taulukossa 7 ovat vähimmäisvuokria. Näin ollen mainitut luvut ovat taseeseen siirrettäviä ja niitä käytetään uuden standardiehdotuksen mukaisten tunnuslukujen laskennassa. Koska Nokia Oy:n tilivuoden 2012 tulos oli negatiivinen, lasketaan tunnusluvuista vain omavaraisuusaste- ja nettovelkaantumisasteprosentit. Taulukossa 8 on esitetty Nokia Oyj:stä tunnuslukuvertailu, siten, että ”toteutut” sarakkeessa on todelliset luvut tilivuodelta 2012 ja sarakkeessa ”uusi” on laskettu tunnusluvut standardimuutoksen mukaisiksi vuoden 2012 tilinpäätöksen luvuista. Laskelmat on esitetty liitteessä 6.

Taulukkoon 8 perustuen voidaan todeta, että standardimuutoksella ei ole ratkaisevaa merkitystä Nokia Oyj:n tässä esitettyihin tunnuslukuihin, vaikka nettovelkaantumisaste nouseekin noin 23 % siinä tapauksessa, että muut vuokrasopimukset katsotaan korollisiksi sopimuksiksi. Lopputulos oli hieman yllättävä, koska olisi voinut kuvitella, että standardimuutos nimenomaan olisi radikaalimpi yhtiöille, joilla vuokraukset kohdistuvat lähinnä kiinteään omaisuuteen, toimi- yms. tiloihin. Samoin on KPMG julkaisussaan 2010 kommentoinut (Halonen J. 2010, 19)

Taulukko 8. Nokia Oyj:n tunnuslukujen vertailu nykyinen standardi vs. muutos

Tunnusluku:	Toteutunut 2012	Uuden standardin mukainen	Ero	Muutos
Omavaraisuusaste-%	33,7 %	32,5 %	-1,2 %	-3,5 %
Nettovelkaantumisaste-% *	46,2 %	56,8 %	10,7 %	23,1 %
Nettovelkaantumisaste-% **	46,2 %	46,2 %	0,0 %	0,0 %
* mikäli vuokravelka katsotaan korolliseksi velaksi				
** mikäli vuokravelkaa ei katsota korolliseksi velaksi				

4.4 Johtopäätökset standardimuutoksen vaikutuksesta yrityksen tunnuslukuihin

Yhteenvetona voidaan todeta, että IAS 17 -standardinmuutos tulisi vaikuttamaan yrityksen tunnuslukuihin. Tutkimuksessa ei ollut merkitystä sillä, oliko lasketut tunnusluvut todellisen yrityksen vai kuvitteellisen yrityksen tunnuslukuja. Lopputulos on kaikissa samansuuntainen, mikäli yrityksillä on käyttöomaisuuteen liittyviä niin sanottuja ”muita vuokrasopimuksia”, jotka standardiuudistuksen myötä tulevat taseessa esitettäväksi. Se, kuinka merkittävä standardimuutoksesta johtuva ero on kokonaisuuteen nähden, riippuu allekirjoittaneen mielestä itse yrityksestä, sen toimialasta ja käyttöomaisuusrakenteesta, esimerkkinä seuraavat näkökulmat:

- toimiala: onko toimialalle tyypillistä omistaa tai hallita arvokkaita omaisuuseriä, liittyykö arvokkaiden omaisuuserien omistaminen tai hallitseminen kiinteästi itse liiketoimintaan ja mikä osuus niistä on jo nyt luokiteltu rahoitusleasingsopimuksiksi ja mikä osuus muiksi vuokrasopimuksiksi. Voiko yritys toimia esimerkiksi ilman arvokkaita teollisuusrakennuksia, koneita ja laitteita tai liiketiloja. Ääriesimerkkeinä edellisiin voisi pitää esimerkiksi lentoyhtiöitä toisessa ääripäässä ja IT- tai tietotekniikka-alan yritystä toisessa päässä.
- miten yrityksen tase on rakennettu: onko strategiana ollut keventää tasetta vain hallitsemalla eri omaisuuseriä vuokrauksen kautta vai olla omistajana
- kuinka vahva tai heikko omapääoma on tällä hetkellä suhteessa taseen loppusummaan

Tutkimukseen perustuen voidaan myös todeta, että standardinmuutos tuo lisäinformaatiota sijoittajille. Vaikka muista vuokrasopimuksista löytyy tietoa yrityksen tilinpäätöksen liitetiedoista, muutos saattaa tiedon nopeammin havainnoitavaan ja selkeämmin ymmärrettävään muotoon verrattuna nykyiseen menettelytapaan. Liitetiedoissa esitettynä todellinen vastuu voi jäädä pienempään arvoon kuin miten sitä pitäisi arvostaa ja ottaa huomioon analysoitaessa yrityksen nettovarallisuutta, velkojen ja likvidien varojen suhdetta ja pidemmän aikavälin kuin vuoden maksuvalmiutta.

Mielenkiintoiseksi tämän tutkimustuloksen tekee se, että esimerkiksi standardimuutosta kommentoineet suuret tilintarkastusyhteisöt KPMG ja Ernst & Young ovat arvostelleet standardimuutoksesta aiheutuvia kustannuksia yritykselle ja siten katsovat, että sijoittajien saama informaatiohyöty ei vastaa yritykselle tulevaa haittaa (Ernst & Young Global Limited 2013; KPMG IFRG Limited 2013). PWC on puolestaan ISAB:n kanssa samaa mieltä siitä, että myös muut vuokrasopimukset tulee esittää yrityksen taseessa kuten rahoitusleasingsopimuksetkin. PWC on kuitenkin kommenttikirjeessään arvostellut A ja B -tyypin monimutkaisuutta tai epäselvää ohjeistuksesta muun muassa standardimuutoksen siirtymävaiheessa tehtävistä takautuvista kirjauksista ja periaatteista. (PWC International Limited 2013.)

5 Pohdinta

Aloittaessani tätä opinnäytetyötä olin hyvin skeptinen IAS 17 -standardi muutoksen suhteen ja olin luonut siitä jo olemassa olevaan tietoon perustuen oman ennakkokäsitykseni. Opinnäytetyön edistyessä ja tiedon karttuessa ennakkokäsitykseni muuttui. Asiaan perehtymällä olen vakuuttunut standardimuutoksen tarpeellisuudesta ja olen sitä mieltä, että standardiuudistus on IFRS -tilinpäätöskäytäntöperiaatteiden ja hengen mukainen. IFRS -tilinpäätöskäytännön kantava ajatus on nimenomaan tuottaa tilinpäätösinformaatiota läpinäkyvästi, selkeästi ja ymmärrettävästi niille tahoille, jotka tekevät syystä tai toisesta taloudellisia päätöksiä yritykseen liittyen. Toiseksi opinnäytetyön edetessä ymmärsin, miksi IFRS-tilinpäätöskäytännön uskotaan leviävän myös yrityksiin, joilla ei ole siihen säännöksiin perustuvaa pakotetta, ja arvioisin, että tämä suuntaus lähtee liikkeelle nimenomaan rahoittajista ja sijoittajista, koska heillä on tarve saada yhdenmukaista ja vertailukelpoista tietoa yritysten tilinpäätöksistä.

Tilinpäätösinformaation tulee olla olennaista ja merkityksellistä. Siihen perustuen tuntuu erikoiselta, että vuokravastuiden ilmoittamisesta voidaan olla niin montaa mieltä ja esimerkiksi tilintarkastusyhteisö KPMG on esittänyt kantanaan, että uudistus ei toisi lisäarvoa suhteessa siitä aiheutuvaan vaivaan. Mutta, eikö vuokravastuut nimenomaan silloin, kun ne ovat kiinteästi sidoksissa itse liiketoimintaan, ole olennaisia ja merkityksellisiä, joilla voi olla iso merkitys yrityksen kannattavuuteen ja erityisesti maksuvalmiuteen. Tietysti esimerkiksi rahoituslaitoksilla on omat analyytikot, jotka perehtyvät syvemmin yrityksen talouteen kuin vain tilinpäätöksien kautta. Rahoittajat perustavat päätöksensä rahoituksesta laajempaan kokonaisuuteen, mutta yksityisillä sijoittajilla ei välttämättä ole pääsyä yrityksen syvempään tietopankkiin. Sijoittajien näkökulmasta katsottuna standardiuudistukseen on todellakin tarvetta.

Tässä opinnäytetyössä todetusti esimerkiksi Nokia Oyj:n ja Finnair Oyj:n tunnusluvut muuttuisivat standardiuusituksen myötä. Esimerkkiyritysten tunnuslukujen muutos ei välttämättä olisi ratkaiseva sijoittajien kannalta, mutta esimerkiksi Finnair Oyj:n osalta muutosta voi luonnehtia merkittäväksi, koska sen tunnusluvut alenivat juuri sen verran, että niiden luokitus normiasteikossa alenisi nykyisestä. Entä sitten pienemmät yritykset,

joilla voi olla omaisuuseriä vuokrattuna jopa suuremmasta arvosta kuin niiden nykyisen taseen loppusumma on.

Neljännessä luvussa käytetty teoreettinen yritysesimerkki, on todellinen tapaus. Yritys ei ollut pörssiyhtiö ja teki tilinpäätöksen suomalaisen tilinpäätösnormiston mukaisesti. Luulen, että jos esimerkkiyritys olisi tehnyt tilinpäätöksen aikoinaan IFRS-standardien mukaan, olisivat yritykselle tärkeät sidosryhmät ja kumppanit ja kenties myös omistajat nähneet yrityksen taloudellisen aseman eri valossa, ja säästyneet tai ainakin vähentäneet konkurssin aihemaa tappiota heille. Edellinen on tietysti täysin spekulatiivista, mutta toiselta puolelta totta. Jos eri tahot perustavat näkemyksen yrityksestä pelkästään yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin, niin eikö silloin olisi tärkeää huomioida kaikki se, millä on merkitystä yrityksen taloudelliseen asemaan, kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen sekä maksukykyyn. Uusi standardimuutos pyrkii juuri tähän, mikä on mielestäni hyvä asia.

Jään mielenkiinnolla seuraamaan standardiuudistuksen etenemistä, muutosvastarinnan murenemista ja toivottavasti toimivan ja tarkoituksenmukaisen uuden standardin täytäntöön panemista.

5.1 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tässä opinnäytetyössä on noudatettu Haaga-Helian ohjeita ja kunnioitettu tekijänoikeuksia. Yksi haaste työn toteuttamisessa oli se, että tietyt asiat oli kirjoitettu hyvin samantapaisesti, ellei peräti täysin samoilla sanoilla useissa eri lähteissä. Synonyymien ja korvaavien ilmaisutapojen pohtiminen oli hidasta ja opettavaista.

Reliabiliteetilla viitataan tutkimuksen kykyyn antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Koska tämän opinnäytetyön tutkimustulos perustuu laskelmiin, on tutkimuksen toistaminen mielestäni varsin helppoa. Oletettavasti tutkimuksen uusija päätyisi vähintäänkin samansuuntaiseen lopputulemaan. Käytetty menetelmä ei anna sattumanvaraisia tulkintoja.

Validiteetti, on kyky mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata. Tämä opinnäytetyö täyttää mielestäni validiteetin kriteerit. Vaikka asioita on viitekehyksessä avattu laajasti, en jättäisi niistä mitään pois, sillä ne palvelevat kokonaisuuden ymmärtämistä.

Tässä opinnäytetyössä esitetyt laskelmat voi siirtää, toisin sanoen laskelmilla voi todentaa standardimuutoksen vaikutuksen mistä tahansa yrityksestä, josta löytyy riittävä informaatio laskelmien toteuttamiseksi. Samasta aiheesta eli standardimuutoksen vaikutusten merkityksestä on tehty aikaisemmin ainakin kaksi opinnäytetyötä: Anu Häkkisen opinnäytetyö vuodelta 2011 ja Marjo Vepsäläisen opinnäytetyö vuodelta 2013 (Häkkinen A. 2011; Vepsäläinen M. 2013). Kumpaakaan ei kuitenkaan ole tehty samasta näkökulmasta kuin tämä opinnäytetyö. Tutkimustulokset ovat luonnollisesti erilaiset, mutta samansuuntaiset. Vepsäläisen opinnäytetyössä tutkittiin muun muassa standardimuutoksen vaikutuksia valittujen pörssiyhtiöiden tilinpäätöstietoon ja asiaa selvitettiin taseen loppusumman tarkastelulla. Siinä todettiin, että muutos vaikuttaa taseen loppusummaan, mutta ei merkittävästi. Häkkisen opinnäytetyössä tutkittiin case-tyyppisesti standardimuutoksen mahdollisesti aiheuttamia vaikutuksia erään yrityksen toimintaan. Siinä todettiin, että muutoksen vaikutus on merkittävä nimenomaan kyseessä olevan yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätöksen laatimiseen ja sitä kautta muutos lisää työnmäärää ja koulutustarvetta.

Ennakkokäsitykseni ei ole vaikuttanut opinnäytetyön asiasisältöön ja lähdeaineiston valintaan, sillä ennakkokäsitykseni aiheesta muuttui tätä opinnäytetyötä tehdessä. Tätä opinnäytetyötä voi mielestäni hyödyntää kaikki asiasta kiinnostuneet ja uskon, että työ on onnistunut läpileikkaus IFRS-tilinpäätöskäytännöstä ja uudistettavasta IAS 17 -standardista.

5.2 Oman oppimisen arviointi ja jatkotutkimusehdotukset

Mielenkiinto aiheeseen syttyi vuoden 2013 lopulla IFRS-tilinpäätöskäytäntö -nimisen kurssin johdosta ja opinnäytetyöprosessi lähti ajatuksissa liikkeelle jo tuolloin. Kokonaisuutena prosessi opetti paljon ja todisti, että itsekuri on tiukasti aikataulutetun ja suunnitelmallisen projektin onnistumisen perusedellytys.

Tätä työtä voisi jalostaa ja jatkaa menemällä vielä syvemmälle aiheeseen esimerkiksi jonkun case-yrityksen kautta. Silloin olisi mahdollista saada perusteellisempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa asioista, joilla voi olla merkitystä lukuja laskettaessa. Toivottavasti tämä opinnäytetyö toimii jollekin kimmokkeena aiheeseen.

Lähteet

Alhonsuo S., Nilsén A. & Pellikka T. 2009. Finanssitoimen käsikirja. Hakapaino Oy. Helsinki.

Anttila R., Halonen J., Jalkanen-Steiner J., Kemppinen O., Kärpänen M., Nurmo P., Penttilä-Räty E., Pyykkönen R-L., Sundvik P., Suomela M., Tolvanen M., Torkkel T., Torniainen T. & Tuomala M. 2010. IFRS-käytännön käsikirja. Edita. Helsinki.

Aromäki K., Halonen V., Jalkanen J., Seppänen V., Skogberg M., Sundvik P., Tolvanen M., Torkkel T., Torniainen T., Tuomala M. & Viljanen J. 2004. IAS/IFRS käytännön esimerkein. Edita Prima Oy. Helsinki.

Balance Consulting 2014. Tunnusluvut. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut . Luettu 10.2.2014

Balance Consulting 2014a. Sijoitetun pääoman tuotto % (ROI). Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/sijoitetun_paaoman_tuotto . Luettu 10.2.2014

Balance Consulting 2014b. Kokonaispääoman tuotto-% (ROA). Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/kokonaispaaoman_tuotto. Luettu 20.2.2014

Balance Consulting 2014c. Omavaraisuusaste. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/omavaraisuusaste . Luettu 11.2.2014

Balance Consulting 2014d. Nettovelkaantumisaste. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/nettovelkaantumisaste . Luettu 11.2.2014

Balance Consulting 2014e. Nettotulos. Luettavissa: http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/nettotulos . Luettu 20.2.2014

Deloitte 2013. IAS Plus. Framework. Luettavissa: http://www.iasplus.com/en/standards/other/framework . Luettu 6.2.2014

Edilex 12.9.2006. Yleisohje toimintakertomuksen laatimisesta. Luettavissa : http://www.edilex.fi/kilaohje/toimikert . Luettu 10.2.2014

Ernst & Young Clobal Limited 2013. Comment letter no: 297. Luettavissa: http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobnocache=true&blobwhere=1175827616788&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername2=Content-Length&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue2=910960&blobheadervalue1=filename%3DLEASES2.ED.0297.ERNST_%26_YOUNG_GLOBAL_LIMITED.pdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs . Luettu 20.2.2014

EU Comission 2013. 1304/2004 Laki kirjanpitolain muuttamisesta. Luettavissa: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/actionplan/transposition/finland/d8.10-ml-fi.pdf . Luettu 15.2.2014

EUR-Lex 2013. N:o 1606/2002. Luettavissa http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002R1606:FI:NOT . Luettu 6.2.2013

Financial Accounting Standards Board. 2013. Online comment letters. Luettavissa: http://www.fasb.org/jsp/FASB/CommentLetter_C/CommentLetterPage%26cid=1218220137090%26project_id=2013-270 .

Finlex 2014. Kirjanpitolaki. Luettavissa: http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L5P9 . Luettu 14.2.2014

Finlex 2014a. 1997/1336 kirjanpitolain alkuperäinen muoto. Luettavissa: http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1997/19971336#Pid1857040 . Luettu 15.2.2014

Finlex 2014b. Laki liikehuoneiston vuokrauksesta. Luettavissa: http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950482#L6P38 . Luettu 22.3.2014

Finnair Oyj 2014. Konserni. Historia. Luettavissa: http://www.finnairgroup.com/konserni/konserni_14_1.html . Luettu 17.2.2014

Finnair 2014. Vuosikertomus 2012. Luettavissa: http://www.finnairgroup.com/linked/fi/konserni/Finnair_Taloudellinen_katsaus_2012.pdf . Luettu 17.2.2014

Haaramo V., Palmuaro S. & Peill E. 2013. Luettavissa: http://fokus.sanomapro.fi/teos/BABBXXBTAFCCBAXB#kohta:IFRS-raportointi((20) . Luettu 6.2.2014

Haaramo V & Räty P. 2009. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö – IFRS-raportointi. WS Bookwell Oy. Juva

Halonen J., Jalkanen J., Kyrölä P., Kärpänen M., Nurkkala J., Nurmo P., Penttilä-Räty E., Sundvik P., Suomela M., Tolvanen M., Torkkel T. & Tuomaala M. 2006. IFRS käytännön käsikirja. Edita Prima Oy. Helsinki

Halonen J. 2012. IFRSview 2012. Luettavissa: http://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-ja-julkaisuja/IFRS-julkaisut/Sivut/IFRS-view-2012.aspx . Luettu 15.2.2014

Halonen J. 2010. IFRSview 2010. Luettavissa: http://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-ja-julkaisuja/IFRS-julkaisut/Documents/IFRS-view-lehti-2010.pdf. Luettu 15.2.2014

Häkkinen A. 2011. Muuttuvan vuokrasopimusstandardin IAS 17 vaikutus Andritz Oy:n kirjanpitoon. Luettaviss: http://theseus.fi/handle/10024/30359. Luettu 27.1.2014

IFRS Foundation 2013. IFRS-standardit. KHT-Media Oy. Helsinki

IFRS Foundation 2013. What we are and what we do. Luettavissa: http://www.ifrs.org/The-organisation/Documents/WhoWeAre_JAN-2014_ENG.PDF . Luettu 5.2.2014

IFRS Foundation 2013a. How we develop IFRSs. Luettavissa: http://www.ifrs.org/How-we-develop-standards/Pages/How-we-develop-standards.aspx . Luettu 5.2.2013

IFRS Foundation 2013b. IFRS Interpretations Committee. Luettavissa: http://www.ifrs.org/Current-Projects/IFRIC-Projects/Pages/IFRIC-activities.aspx . Luettu 5.2.2014

IFRS Foundation 2013c. Exposure Draft May 2013. Luettavissa: http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Leases/Exposure-Draft-May-2013/Documents/Snapshot-Leases-May-2013.pdf . Luettu 16.2.2014

Kauppalehti 2014. Nettovelkaantumisaste-%. Luettavissa: http://www.kauppalehti.fi/etusivu/nettovelkaantumisaste-%25+net+gearing/20110262275 . Luettu 11.2.2014

KHT Yhdistys – Föreningen CGR ry 2006. IFRS ja yrityskauppojen arvostusmenetelmät. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski.

KHT Yhdistys – Föreningen CGR ry 2002. IAS-tilinpäätösmalli. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

KHT Yhdistys – Föreningen CGR ry 2010. IFRS-tilinpäätösmalli. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Kinnunen J., Laitinen E.K.., Laitinen T., Leppiniemi J., & Puttonen V. 2010. Avain laskentatoimeen ja rahoitukseen. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Kone 2014. Tilinpäätös 2013. Luettavissa: http://cdn.kone.com/www.kone.com/fi/Images/KONE%20Tilinpaatos%202013.pdf?v=4 . Luettu 20.1.2014

KPMG IFRG Limited 2013. Comment letter no: 199. FASB. Luettavissa: http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobnocache=true&blobwhere=1175827615548&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername2=Content-Length&blobheadername1=Content-Disposi-tion&blobheadervalue2=1311620&blobheadervalue1=filename%3DLEASES2.ED.0199.KPMG_IFRG_LIMITED.pdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs . Luettu 20.2.2014

Laitinen Erkki K. 2002. Strateginen tilinpäätösanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Leppiniemi J. 2007. Ratkaisuja tilinpäättäjien ongelmiin. WS Bookwell Oy. Juva

Leppiniemi J. 2003. IFRS-johdon käsikirja. WS Bookwell Oy. Juva

Lindström Tom 27.11.2012. Tilinpäätösanalyysi ja tunnusluvut. Luettavissa: http://www.slideshare.net/nordnetsuomi/tilinptsanalyysi-ja-tunnusluvut-tom-lindstrm . Luettu 10.2.2014

Marimekko 2013. Vuosikertomus 2012. Luettavissa: http://company.marimekko.fi/sites/company.marimekko.fi/files/documents/Marimekko_Tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s%202012.pdf . Luettu 10.11.2013

Nokia Oyj 2014. Nokian tarina. Luettavissa: http://www.nokia.com/fi-fi/tietoa-nokiasta/tietoa-meista/tarina/nokian-tarina/ . Luettu 20.2.2014

Nokia Oyj 2014. Tietoa meistä. Luettavissa: http://www.nokia.com/fi-fi/tietoa-nokiasta/tietoa-meista/tietoa-meista/ . Luettu 20.2.2014

Nokia 2014. Tilinpäätös 2012. Luettavissa: http://i.nokia.com/blob/view/-/2628610/data/2/-/Nokia-vuonna-2012-pdf.pdf . Luettu 17.2.2014

PWC 2013. IFRS News –Nobember 2013. Luettavissa: https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1348085511146087 . Luettu 15.2.2014

PWC International Limited 2013. Comment Letter no:301. Luettavissa: http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobnocache=true&blobwhere=1175827616807&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername2=Content-Length&blobheadername1=Content-Disposi-tion&blobheadervalue2=916383&blobheadervalue1=filename%3DLEASES2.ED.0301.PRICEWATERHOUSECOOPERS_INTERNATIONAL_LIMITED.pdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs . Luettu 20.2.2014

Pörssisäätiö. Arikkeli 23.3.2006 Mitkä käsitteet sijoittajan on hyvä tuntea. Luettavissa: ris . Luettu 11.2.2014

Pörssisäätiö 2014. Gearing-%. Luettavissa: http://www.porssisaatio.fi/blog/dictionary/gearing/ . Luettu 11.2.2014

Rapala 2013. Vuosikertomus 2012. Luettavissa: http://rapalavmc.com/sites/rapalavmc.com/files/rapalavmc/documents/TP_2012FIN.pdf . Luettu 2.11.2013

Räty P. & Virkkunen V. 2002. Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö –IAS-raportointi. WS Bookwell Oy. Porvoo

Salkunrakentaja 14.10.2012. Vakavaraisuuden tunnusluvut osoittavat osakesijoituksen riskisyyden. Luettavissa: http://www.salkunrakentaja.com/2012/10/vakavaraisuuden-tunnusluvut-osoittavat-osakesijoituksen-riskisyyden/ . Luettu 11.2.2014

Sir Tweedie D. 2008. Speech 25.4.2008. Luettavissa: http://www.ifrs.org/News/Announcements-and-Speeches/Documents/Sir_David_Tweedie_Empire_Club_Speech.pdf . Luettu 23.3.2014

Taloussanomat 14.6.2000 Nettovelka ottaa huomioon saatavat. Luettavissa; http://www.taloussanomat.fi/arkisto/2000/06/14/nettovelka-ottaa-huomioon-saatavat/200031683/12 . Luettu 11.2.2014

Taloussanomat 2014. Taloussanakirja: return on investment (ROI). Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/return+on+investment+%28ROI%29/0 . Luettu 10.2.2014

Taloussanomat 2014a. Taloussanakirja: return on equity (ROE) . Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/return+on+equity+%28ROE%29/0 . Luettu 10.2.2014

Taloussanomat 2014b. Taloussanakirja: omavaraisuusaste. Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/?termi=omavaraisuusaste Luettu 10.2.2014

Taloussanomat 2014c. Taloussanakirja: oikaistu tase. Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/oikaistu%20tase/. Luettu 18.2.2014

Taloussanomat 2014d. Pörssi: sanakirja: Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/varaus/ . Luettu 20.2.2014

Taloussanomat 2014e. Pörssi: sanakirja. Luettavissa: http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/?termi=nettotulos . Luettu 20.2.2014

Taloustohtori 2014. Tunnusluvut. Luettavissa: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/porotalous/taustatiedot/tunnusluvut . Luettu 10.2.2014

Tiliextra 2013. Tilinpäätös-oy. Luettavissa: http://www.tiliextra.fi/asiakkaille/pdf/tilinpaatos-oy.pdf . Luettu 15.2.2014

Tomperi S. 2011. Kehittyvä kirjanpitotaito. Bookwell Oy. Porvoo.

Troberg, P. 2003. IAS ja kansainvälinen tilinpäätös. Talentum. Helsinki.

Vepsäläinen M. 2013. IAS 17 standardin mahdollisen uudistuksen vaikutukset pörssiyhtiöiden tilinpäätösinformaatioon. Luettavissa: http://theseus.fi/handle/10024/65218 . Luettu 27.1.2014

Viitala R. & Jylhä E. 2011. Liiketoimintaosaaminen. Edita Publishing Oy. Helsinki

World Federation of Exchanges 2013. Julkisesti noteeratut yhtiöt maailmassa. Luettavissa: http://www.world-exchanges.org/focus/2012-02/m-5-4.php . Luettu 6.2.2014

World Federation of Exchanges 2013a. Määritelmät. Luettavissa: http://www.world-exchanges.org/statistics/statistics-definitions Luettu 6.2.2014

Yritystutkimusneuvottelukunta ry. 2006. IFRS-tilinpäätöksen keskeiset periaatteet. Luettavissa: http://www.yritystutkimusneuvottelukunta.fi/?file=27. Luettu 14.2.2014

Liitteet

Liite 1. Lyhenneluettelo

EU	Euroopan unioni
FAS	Financial Accounting Standards
FASB	Financial Accounting Standards Board
GAAP	Generally Accepted Accounting Principles
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
KILA	Kirjanpitolautakunta
KPL	Kirjanpitolaki
US GAAP	United States Generally Accepted Accounting Principles

Liite 2. Keskimääräinen elinkustannusindeksin nousu vuosina 1994–2013

Elinkustannusindeksi 1951:10=100			
Vuosi	**Vuosi-ka**	**Vuosi-ka %**	
1993	1 361		
1994	1 376	1,1 %	
1995	1 390	1,0 %	
1996	1 398	0,6 %	
1997	1 415	1,2 %	
1998	1 435	1,4 %	
1999	1 452	1,2 %	
2000	1 501	3,4 %	
2001	1 539	2,5 %	
2002	1 563	1,6 %	
2003	1 577	0,9 %	
2004	1 580	0,2 %	
2005	1 594	0,9 %	
2006	1 622	1,8 %	
2007	1 662	2,5 %	
2008	1 730	4,1 %	
2009	1730	0,0 %	
2010	1751	1,2 %	
2011	1812	3,5 %	
2012	1863	2,8 %	
2013	1890	1,4 %	
	Keskiarvo	1,7 %	20 vuotta

Lähde: Tilastokeskus 2014. Elinkustannusindeksi 1951:10=100: http://tilastokeskus.fi/til/khi/2014/01/khi_2014_01_2014-02-19_tau_002_fi.html . Luettu 19.2.2014

Liite 3. A-mallin mukainen kulukirjaus

Vuosi	Vuokranmaksu (alv 0 %) otettu huomioon vuotuinen korotus 1,7 %	Korko 8 % (tulos)	Poisto (tulos)	Vuokravelka & käytössä olevan omaisuuden erä (tase)
				12 434 331
1	1 120 000	994 747	125 253	12 309 078
2	1 139 040	984 726	154 314	12 154 764
3	1 158 404	972 381	186 023	11 968 742
4	1 178 097	957 499	220 597	11 748 145
5	1 198 124	939 852	258 273	11 489 872
6	1 218 492	919 190	299 302	11 190 569
7	1 239 207	895 246	343 961	10 846 608
8	1 260 273	867 729	392 544	10 454 064
9	1 281 698	836 325	445 373	10 008 691
10	1 303 487	800 695	502 791	9 505 900
11	1 325 646	760 472	565 174	8 940 726
12	1 348 182	715 258	632 924	8 307 802
13	1 371 101	664 624	706 477	7 601 325
14	1 394 410	608 106	786 304	6 815 022
15	1 418 115	545 202	872 913	5 942 109
16	1 442 223	475 369	966 854	4 975 255
17	1 466 740	398 020	1 068 720	3 906 535
18	1 491 675	312 523	1 179 152	2 727 383
19	1 517 033	218 191	1 298 843	1 428 540
20	1 542 823	114 283	1 428 540	0

A-mallin kirjauksessa omaisuuserästä kirjataan poisto ja vuokravelasta korkokulu.

Liite 4. B-mallin mukainen kulukirjaus

Vuosi	Vuokran-maksu (alv 0 %)	Käytössä olevan omaisuuden erä (tase)	Vuokravelka	Vuokravelka & käytössä olevan omaisuuden erä (tase)
			12 434 331	12 434 331
1	1 120 000	498 283	621 717	11 812 615
2	1 139 040	517 323	621 717	11 190 898
3	1 158 404	536 687	621 717	10 569 182
4	1 178 097	556 380	621 717	9 947 465
5	1 198 124	576 408	621 717	9 325 749
6	1 218 492	596 776	621 717	8 704 032
7	1 239 207	617 490	621 717	8 082 315
8	1 260 273	638 557	621 717	7 460 599
9	1 281 698	659 981	621 717	6 838 882
10	1 303 487	681 770	621 717	6 217 166
11	1 325 646	703 929	621 717	5 595 449
12	1 348 182	726 465	621 717	4 973 733
13	1 371 101	749 384	621 717	4 352 016
14	1 394 410	772 693	621 717	3 730 299
15	1 418 115	796 398	621 717	3 108 583
16	1 442 223	820 506	621 717	2 486 866
17	1 466 740	845 024	621 717	1 865 150
18	1 491 675	869 958	621 717	1 243 433
19	1 517 033	895 317	621 717	621 717
20	1 542 823	921 106	621 717	0
Total	26 414 768	13 980 437	12 434 331	

Vaihtoehto B:ssä tehdään kirjaus tasaeränä erottelematta siitä poiston tai koron osuutta.

Liite 5. Finnair Oyj:n tunnuslukujen laskenta

Finnair Oyj						
Sijoitetun pääoman tuotto	**Toteutunut 2012**	**Uuden standardin mukainen**	**Ero**			
Tulos ennen veroja + korot- ja muut rahoituskulut	42	42	0			
Sijoitettu pääoma (kauden keskiarvo)	1418	1846,1	428,1			
ROI	**2,96 %**	**2,28 %**	**-1 %**			
Kokonaispääoman tuotto	**Toteutunut 2012**	**Uuden standardin mukainen**	**Ero**			
Nettotulos + rahoituskulut + verot (12 kk)	11,8	11,8	0			
Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin	2299,5	2513,55	214,05		**Korolliset velat lisääntyy:**	
ROA	**0,51 %**	**0,47 %**	**0 %**		Lentokoneet	170
					Rakennukset	236,2
Vuosi 2011	2357	2357	0		Koneet ja kalusto	21,9
Vuosi 2012	2242	2670,1	-428,1		Total	428,1
Oikaistu tase keskim.	**2299,5**	**2513,55**	-214,05			
Omavaraisuusaste	**Toteutunut 2012**	**Uuden standardin mukainen**	**Ero**			
Oma pääoma + määräysvallattomien omistajien osuus	786	786	0			
Taseen loppusumma - saadut ennakot	2201	2629,1	428,1			
ROA	**35,71 %**	**29,90 %**	**-6 %**			
Nettovelkaantumis-aste	**Toteutunut 2012 / jos vastuita ei katsota korollisiksi veloiksi**	**Uuden stand. muk. / kaikki vuokravastuut korollisia**	**Uuden stand. muk. / osa (lentokoneet ja kalusto) korollista velkaa**			
Korolliset velat - lividit varat	138,5	566,6	544,7			
Taseen loppusumma - saadut ennakot	786	786	786			
ROA	**17,62 %**	**72,09 %**	**69,30 %**			

Liite 6. Nokia Oyj:n tunnuslukujen laskenta

Nokia Oyj			
Omavaraisuusaste	**Toteutunut 2012**	**Uuden standardin mukainen**	**Ero**
Oma pääoma + määräysvallattomien omistajien osuus	9447	9447	0
Taseen loppusumma - saadut ennakot	28033	29041	1008
ROA	**33,70 %**	**32,53 %**	**-1 %**
Nettovelkaantumis-aste	**Toteutunut 2012 / jos vastuita ei katsota korollisiksi veloiksi**	**Uuden stand. muk. / kaikki vuokravastuut korollisia**	
Korolliset velat - lividit varat	4360	5368	
Taseen loppusumma - saadut ennakot	9447	9447	
ROA	**46,15 %**	**56,82 %**	
Maksut vuodelta, milj.EUR	**Käyttöleasing**		
2013	238		
2014	176		
2015	130		
2016	87		
2017	68		
Myöhemmin	309		
Yhteensä	**1008**		